

**УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА ЄВРОПЕЙСЬКИХ І СХІДНИХ МОВ ТА ПЕРЕКЛАДУ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему

**«Методика розвитку письма на уроках англійської мови в 5
класі СЗОШ»**

Виконав: здобувач 2 курсу, групи ФЛпл-22м
Спеціальності 035 Філологія
«Прикладна лінгвістика»
Ісаєв І.К.
Керівник: Галкіна Я.В., к. філол. н., доцент

**м. Дніпро
2023**

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

КАФЕДРА ЄВРОПЕЙСЬКИХ І СХІДНИХ МОВ ТА ПЕРЕКЛАДУ

«Методика розвитку письма на уроках англійської мови в 5 класі СЗОШ».

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу
здобувачу денної форми навчання
освітнього ступеня «магістр» спеціальності 035 Філологія
Ісаєв Ігор Костянтинович

Тема кваліфікаційної роботи: Методика розвитку письма на уроках англійської мови в 5 класі СЗОШ

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи		Підписи
		за планом	фактично	
1	Закріплення керівника кваліфікаційної роботи	12.08	12.08	
2	Вибір та обговорення теми кваліфікаційної роботи	15.08	15.08	
3	Остаточне затвердження теми кваліфікаційної роботи	01.09	01.09	
4	Одержання завдання на кваліфікаційну роботу у наукового керівника	05.09	05.09	
5	Виконання першого розділу	10.10	10.10	
6	Виконання другого розділу	25.11	25.11	
7	Виконання третього розділу	05.12	05.12	
8	Оформлення висновків і рекомендацій	10.12	10.12	
9	Оформлення роботи, одержання відгуку	15.12	15.12	

10	Попередній захист кваліфікаційної роботи	20.12	20.12	
11	Захист кваліфікаційної роботи			

6 Виконання першого розділу 7 Виконання другого розділу
8 Виконання третього розділу 9 Оформлення висновків і
рекомендацій 10 Оформлення роботи, одержання відгуку
11 Попередній захист кваліфікаційної роботи 12 Захист
кваліфікаційної роботи

Дата видачі завдання «01» вересня 2023 р.

Здобувач _____
(Підпис)

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(Підпис)

ВІДГУК КЕРІВНИКА

на кваліфікаційну роботу на тему МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ПИСЬМА НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В 5 КЛАСІ СЗОШ

здобувача 2 курсу, групи флпл-22м спеціальності 035 Філологія «прикладна лінгвістика»
Ісаєва І.К.

Оцінка окремих складових дипломної роботи:

1. **Оформлення роботи**(не більше 10 балів) – (відповідність оформлення кваліфікаційної роботи встановленим університетом вимогам: кількість сторінок; оформлення титульного листа, таблиць, діаграм, посилань, списку літератури тощо)
9

Своєчасність подання окремих елементів роботи керівнику (кожний своєчасно поданий елемент дає по 5 балів, не більше 20 балів) – 10

Теоретичні та аналітичні аспекти роботи (не більше 25 балів) з них:

- Структура та логічність побудови роботи – 5_____

(відповідність змісту назви теми, наявність змісту та Вступу; виділення 3-4 підрозділів, в кожному з яких по 2-3 параграфи, наявність та зміст Висновків, логіка побудови роботи в цілому та в межах окремих розділів)

- **Фактичний матеріал** –4_____

(наявність фактичного матеріалу, в тому числі зібраного здобувачем за допомогою лінгвістичного аналізу)

- **Використання наукових методів аналізу** – 4_____

- **Використання літератури** – 4_____

(масштаб представлення в роботі сучасних досліджень даної проблематики, критичність аналізу публікацій та підходів, представлених в літературі та інших інформаційних джерелах)

- **Повнота та деталізація** (ступінь повноти та деталізації в процесі розкриття основних аспектів теми роботи) 4_____

2. **Практична реалізація результатів дослідження** (не більше 20 балів) -18_____

(наявність та ступінь обґрунтованості рекомендацій та пропозицій, які викладені в роботі та представляють власний погляд здобувача)

3. **Оцінка попереднього захисту** (не більше 25 балів) - 20_____

Додаткові думки та загальний висновок керівника_____

Робота вивчає методику розвитку письма на уроках англійської мови у 5 класі. Акцент зроблено на граматичному аспекті проблеми. Автор провів необхідну роботу зі створення наукової бази-обґрунтування, вивчив орієнтири навчальної програми середньої школи, типи завдань для розвитку письма у чинних методиках і запропонував власну систему вправ. Дослідження самостійне, містить необхідні елементи. Робота відповідає усім вимогам і рекомендується до захисту

Загальна оцінка (не більше 100 балів) _78__

Керівник

кваліфікаційної роботи

Я. В. Галкіна, к. філол. наук, доцент

„12” січня 2024р.

АНОТАЦІЯ

Ісаєв І.К Розвиток письма на уроках англійської мови у 5-6 класі СЗОШ (граматичний аспект).

Робота присвячена дослідженню розвитку письма на уроках англійської мови у 5-6 класі середньої загальноосвітньої школи.

Мета дослідження - визначення шляхів оптимізації навчання граматики на уроках англійської мови для покращення писемної мовленнєвої компетентності учнів.

Об'єкта дослідження - процес вивчення англійської мови учнями 5-6 класів загальноосвітніх шкіл.

Предмет дослідження - розвиток письма на уроках англійської мови в контексті граматичного аспекту для учнів зазначених класів.

Викладання іноземних мов вимагає від педагогів креативного та індивідуального підходу до кожного учня, оскільки кожен учень має свої власні потреби та рівень знань. Вчителю потрібно враховувати ці відмінності та використовувати різноманітні методи навчання, щоб забезпечити оптимальне засвоєння матеріалу.

Писемне мовлення відіграє важливу роль в житті сучасної людини. Оволодіти писемними мовленням – означає навчитися точно висловлювати власні думки в різних жанрах, типах і стилях мовлення. Правильний і розширений словниковий запас грає важливу роль у розвитку мовленнєвих навичок дітей.

Грамматична компетенція включає в себе вміння грамотно будувати словосполучення і речення, правильно використовувати і узгоджувати часи, а також знання частин мови і того, як будуються речення різних типів.

Шкільний підручник відіграє ключову роль як основний інструмент передачі знань. У контексті освітньої реформи відзначається необхідність модернізації підручників, і вчителі вимагають доступу до навчально-методичних комплексів, які включають аудіо- та відеоматеріали.

Важливо відзначити, що вимога сучасності – це використання мультимедійного потенціалу новітніх технологій на уроках іноземних мов. Це дозволяє акцентувати увагу учнів на самостійній роботі та змінює та збагачує зміст уроку. Застосування мультимедійних засобів вимагає від школярів та вчителя комп'ютерної грамотності, сприяючи при цьому підвищенню інтересу до вивчення мови.

Отримані результати дослідження можуть бути використані вчителями англійської мови початкових класів для розробки та впровадження ефективних стратегій розвитку письма з акцентом на граматичний аспект, сприяючи підвищенню навчальної ефективності учнів.

Ключові слова: граматична компетенція, метод навчання, інноваційні технології, розвиток мовлення, лексика, граматичні конструкції, навчальний матеріал.

SUMMARY

Isaev I. K. Development of writing in English lessons in the 5th-6th grade of secondary school (grammatical aspect).

The paper is devoted to the study of the development of writing in English lessons in the 5-6th grade of secondary school.

The purpose of the study is to identify ways to optimize grammar teaching in English lessons to improve students' written language competence.

The object of the study is the process of learning English by pupils of grades 5-6 of secondary schools.

The subject of the study is the development of writing in English lessons in the context of the grammatical aspect for pupils of these grades.

Teaching foreign languages requires teachers to take a creative and individualized approach to each student, as each student has his or her own needs and level of knowledge. Teachers need to take these differences into account and use a variety of teaching methods to ensure optimal learning.

Written language plays an important role in the life of a modern person. Mastering written language means learning to express your thoughts accurately in different genres, types and styles of speech. Correct and expanded vocabulary plays an important role in the development of children's speech skills.

Grammatical competence includes the ability to correctly construct phrases and sentences, use and agree on tenses, as well as knowledge of the parts of speech and how to construct different types of sentences.

The school textbook plays a key role as the main tool for knowledge transfer. In the context of educational reform, the need to modernize textbooks is noted, and teachers demand access to teaching and learning packages that include audio and video materials.

It is important to note that the requirement of our time is to use the multimedia potential of the latest technologies in foreign language lessons. This allows you to focus students' attention on independent work and changes and enriches the content

of the lesson. The use of multimedia tools requires computer literacy from students and teachers, while promoting interest in language learning.

The findings of the study can be used by primary school English teachers to develop and implement effective strategies for developing writing with an emphasis on the grammatical aspect, contributing to the improvement of students' learning efficiency.

Keywords: grammatical competence, teaching method, innovative technologies, speech development, vocabulary, grammatical constructions, teaching material.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПИСЬМА НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	14
1.1 Концепція вивчення іноземної мови у сучасній українській середній школі	14
1.2 Письмо як вид мовленнєвої діяльності	20
1.3 Методи розвитку письма	31
1.4 Граматичні компетенції	38
Висновок до 1 розділу	51
Розділ 2. Методичні рекомендації організації розвитку письма на уроках англійської мови	52
2.1 Педагогічні умови формування граматичних навичок учнів середнього шкільного віку на уроках англійської мови	52
2.2 Аналіз навчальних посібників для вивчення англійської мови	65
2.3 Інноваційні підходи до розвитку володіння іноземною мовою, вивчення граматики у середній школі	69
Висновок до 2 розділу	79
РОЗДІЛ 3. Застосування методів та технологій викладання англійської мови ..	80
3.1 Методи інтерактивного навчання іноземної мови	80
3.2 Комплекс вправ для вивчення граматичних конструкцій в англійській мові	87
Висновок до 3 розділу	94
ВИСНОВКИ	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	96
ДОДАТКИ	101

ВСТУП

Розвиток мовленнєвих навичок, зокрема письма, в учнів молодшого підліткового віку, є ключовим елементом вивчення іноземних мов. Засвоєння навичок письма визначається не лише ступенем володіння граматикою та лексикою, а й здатністю виражати власні думки та ідеї, створювати текстові твори. Для учнів 5-6 класів, які перебувають у етапі інтенсивного вивчення англійської мови, граматичний аспект письма є важливим елементом в їхньому мовленнєвому розвитку.

Питання розвитку навичок письма визначається в сучасних умовах як один із стратегічних напрямків вивчення англійської мови в шкільній програмі. Зростання міжнародного спілкування та взаємодії обумовлює необхідність вдосконалення писемної компетентності учнів. Інтеграція України в європейське співтовариство та активний розвиток міжнародної економічної та культурної співпраці підкреслює важливість мовленнєвих навичок, що включають письмо, для успішного фахового та особистісного розвитку.

Значущість дослідження граматичного аспекту письма у 5-6 класах англійської мови базується на його прямому впливі на якість мовної комунікації. Письмова взаємодія є важливим інструментом для висловлення думок, обміну інформацією та засвоєння граматичних структур. Саме грамика визначає правильність висловлення, структуру тексту, яка, в свою чергу, формує здатність учнів створювати логічні й змістовні висловлювання.

У світлі важливості письмової мовної компетентності, робота над розвитком граматичного аспекту письма є важливою складовою сучасної методики навчання англійської мови в середній школі. Отже, вивчення і вдосконалення цього аспекту вимагає системного та детального аналізу та дослідження.

Значний внесок у вивчення питань, пов'язаних із розвитком письма на уроках англійської мови для учнів 5-6 класів, зробили видатні науковці та методисти. Наприклад, дослідження У.Гроувела, який акцентує увагу на

розвитку граматичної точності у виразі думок в учнів. Р. Ларіш також висловлює концепцію, що граматики є необхідною складовою для формування мовної компетентності в письмі. Методисти М. Реймос та П. Уілкінсон детально досліджують техніки навчання граматики та письма, визначаючи оптимальні підходи до навчання мови на різних етапах навчання.

Враховуючи думки та підходи зазначених науковців, наша робота пропонує глибше вивчення та аналіз граматичного аспекту розвитку письма для учнів молодшого підліткового віку. Детальне розглядання концепцій відомих вчених слугує підґрунтям для подальших емпіричних досліджень та розробки педагогічних стратегій, що сприятимуть ефективній реалізації навчального процесу на уроках англійської мови в середній школі.

Об'єктом дослідження є процес вивчення англійської мови учнями 5-6 класів загальноосвітніх шкіл.

Предметом дослідження є розвиток письма на уроках англійської мови в контексті граматичного аспекту для учнів зазначених класів.

Мета дослідження - визначення шляхів оптимізації навчання граматики на уроках англійської мови для покращення писемної мовленнєвої компетентності учнів.

Для досягнення мети були поставлені **наступні завдання** :

1. Розглянути науково-методичні засади вивчення письма на уроках іноземної мови.
2. Охарактеризувати методи розвитку письма, граматичні компетенції.
3. Розглянути педагогічні умови формування граматичних навичок учнів середнього шкільного віку на уроках англійської мови.
4. Провести аналіз навчальних посібників для вивчення англійської мови.
5. Розглянути інноваційні підходи до розвитку володіння іноземною мовою, вивчення граматики у середній школі.

Гіпотеза дослідження передбачає, що систематичне впровадження спеціально розроблених методик та завдань для розвитку письма на уроках

англійської мови в 5-6 класах, зорієнтованих на граматичний аспект, сприятиме покращенню писемних навичок учнів та їх розумінню граматичних структур.

Теоретичне значення: визначення та обґрунтування стратегії розвитку письма на уроках англійської мови для учнів 5-6 класів, зосереджуючись на граматичному аспекті, та внесення важливого внеску у методологію викладання іноземних мов на початковому етапі навчання.

Практичне значення роботи. Отримані результати дослідження можуть бути використані вчителями англійської мови початкових класів для розробки та впровадження ефективних стратегій розвитку письма з акцентом на граматичний аспект, сприяючи підвищенню навчальної ефективності учнів.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури та додатку.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПИСЬМА НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

1.1 Концепція вивчення іноземної мови у сучасній українській середній школі

У сучасному суспільстві надзвичайно важко уявити будь-який освітній заклад, будь то школа чи вищий навчальний заклад, де б не надавали занять з вивчення іноземних мов. Зараз активно поширюється ідея активного та глибокого вивчення іноземних мов, і ця практика починається вже з дитинства, ще в шкільному віці.

Сучасне суспільство дуже цінує знання іноземних мов, оскільки це допомагає розширювати горизонти та сприяє культурному розмаїттю. Вивчення іноземної мови дозволяє людям спілкуватися з іншими культурами, розуміти світ з іншого ракурсу і збагачувати свої можливості на ринку праці.

Тому сьогодні навчання іноземним мовам стало необхідністю, і ця практика починається з самого дитинства в школах та продовжується на вищих навчальних закладах.

Іноземні мови стали не лише невід'ємною частиною культурного спадку націй, але й ключовим чинником успішної соціалізації в сучасному суспільстві. Для досягнення високого рівня володіння іноземною мовою, дуже важливо здобути мовну підготовку ще з шкільного віку, оскільки це слугує фундаментом для майбутньої освіти в вищих навчальних закладах.

Зазвичай, у більшості шкіл учні вивчають одну іноземну мову, що вже відкриває їм можливість для спілкування з представниками інших культур. Однак, в спеціалізованих класах або школах надається можливість вивчати дві або навіть більше іноземних мов, що надає їм вагому перевагу у майбутньому виборі професії.

Цей різновид підготовки відкриває двері до різноманітних кар'єрних можливостей і дозволяє молодій людині бути конкурентоспроможною на ринку праці, де володіння іноземними мовами все більше цінується.

Педагоги справді стикаються з викликами, пов'язаними з поєднанням традиційних методів навчання та інноваційних технологій на практиці, особливо при викладанні іноземних мов. Важливо розуміти, що методи навчання - це не просто статичні правила чи алгоритми, а складна суміш науки і мистецтва.

Викладання іноземних мов вимагає від педагогів креативного та індивідуального підходу до кожного учня, оскільки кожен учень має свої власні потреби та рівень знань. Вчителю потрібно враховувати ці відмінності та використовувати різноманітні методи навчання, щоб забезпечити оптимальне засвоєння матеріалу.

Сучасні методи викладання іноземних мов, спеціальні методології та інноваційні технології можуть бути корисними, але вони повинні бути підібрані та використані з розумінням. Викладач повинен бути гнучким і творчим, вміти адаптувати свій підхід до потреб своїх учнів. Педагогіка справді поєднує в собі науку і мистецтво, і вчителі важливі як фахівці, які володіють методами навчання, так і як творці, що розвивають індивідуальний підхід до кожного учня [2, с. 59].

Методи навчання дійсно представляють собою систематизовані підходи і стратегії, які вчителі та учні використовують для досягнення навчальних та виховних цілей. Метод навчання є інструментом, який допомагає вчителю забезпечити ефективний процес навчання та учіння [2, с. 150].

Прийоми навчання представляють собою конкретні навчальні ситуації та практичні техніки, які використовуються для досягнення проміжних або допоміжних цілей в рамках конкретного методу навчання. Вони сприяють більш ефективному інтерактивному процесу навчання та розвитку учнів. [1, с. 320]

Стандартизовані методи викладання можуть бути недостатньо ефективними в сучасному швидкозмінному суспільстві. Інновації та сучасні методи викладання мов можуть краще враховувати потреби учнів та вимоги до навчання.

Учні сьогодні дійсно потребують більш глибокого вивчення іноземних мов, а також навичок комунікації і розуміння іншокультурного спадку. Вчителі повинні бути відкритими до нових методик і технологій викладання, щоб надавати учням можливість ефективнішого опанування мовою.

Сучасний підхід до викладання іноземних мов може включати інтерактивні методи, використання технологій, спілкування в мовному середовищі та підходи, що акцентують на розвитку навичок спілкування. Постійне навчання та самовдосконалення вчителів є важливим аспектом для підтримання високого рівня викладання мов і задоволення потреб учнів у сучасному світі.

Ефективність навчання іноземних мов суттєво залежить від того, наскільки добре вчителі можуть організувати навчальний процес, враховуючи основні закономірності навчально-пізнавальної діяльності учнів. Розробка різних педагогічних концепцій навчання іноземних мов є важливою для поліпшення засвоєння матеріалу учнями..[1, с.220]

Концепція навчання - це система наукових поглядів та підходів, які визначають, яким чином має бути організований та проведений навчальний процес. Вона включає в себе розуміння сутності, змісту, методики та організації навчання, а також враховує особливості діяльності учнів під час навчання.

Педагоги використовують різні концепції навчання в залежності від свого підходу та методології. Використання різних концепцій навчання дозволяє вчителям адаптувати свій підхід до потреб та можливостей своїх учнів, щоб забезпечити ефективний процес навчання.

Незалежно від специфіки та спрямованості педагогічних концепцій навчання, їх спільною метою завжди є досягнення якісного та глибокого освоєння знань і навичок учнями та їх подальше вміння успішно застосовувати ці знання на практиці.

Вчителю важливо ретельно розуміти обрану концепцію навчання, знати її сутність, сильні та слабкі сторони, а також вміти адаптувати її до конкретної групи учнів та умов навчання. Це передбачає здатність організувати

навчальний процес, використовуючи підходи та методи, які відповідають вибраній концепції та сприяють досягненню навчальних цілей.

Отже, сучасна мовна підготовка учнів дійсно вимагає використання новітніх освітніх концепцій та технологій. Використання інформаційних і телекомунікаційних технологій, комп'ютерних програм, систем мультимедіа, дистанційного навчання та сучасних тестових технологій може суттєво поліпшити процес вивчення іноземних мов.

Ці технології дозволяють зробити навчання більш цікавим, інтерактивним і доступним для учнів. Вони допомагають збагачувати навчальний процес, роблять його більш доступним та сприяють ефективнішому засвоєнню мови. Дистанційне навчання, наприклад, дає можливість учням вивчати мову в зручний для них час і місце.

Сучасні вчені, представники педагогіки, психології та інших наук розробили цілісну концепцію навчання. Нові рішення органічно поєднують продуктивні традиційні та інноваційні підходи.[3, с. 125]. Основними концепціями навчання іноземних мов визначено комунікативний та конструктивістський методи.

Комунікативний метод в навчанні іноземних мов дійсно зосереджений на розвитку комунікативної компетенції учнів і навичок ефективної комунікації на іноземній мові. Основна ідея полягає в тому, щоб учні навчалися мові, використовуючи її для реального спілкування, а не лише для вивчення граматичних структур чи словникових одиниць.

У цьому методі викладачі пропонують учням різні ситуації комунікації, включаючи діалоги, обговорення тем, презентації і т. д. Вони створюють умови, щоб учні мали можливість висловлювати свої думки, дискутувати та взаємодіяти на іноземній мові.

Цей підхід акцентує не тільки на розумінні іноземного тексту, але і на здатності висловлювати свої власні ідеї та думки. Він сприяє розвитку практичних навичок комунікації і підготовці учнів до реальних ситуацій використання іноземної мови в житті.

Комунікативний метод є досить ефективним і відповідає сучасним вимогам до навчання іноземних мов, оскільки він надає пріоритет комунікативній здатності над ізольованими граматичними структурами та словниковими одиницям .[4, с. 303]

Конструктивістський метод в навчанні іноземних мов дійсно покладає основний акцент на активну участь та самостійність учнів у навчальному процесі. Основна ідея полягає в тому, щоб створити стимули для учнів самостійно конструювати свої знання і вміння, використовуючи мову.

У такому підході вчитель створює умови для учнів розвивати свої власні навички та робити власні відкриття. Учні можуть самі обирати теми для дослідження, створювати презентації, робити дослідження і розв'язувати завдання, що стимулює їхню самостійність та ініціативу.

Однією з переваг цього методу є те, що він допомагає учням активно залучатися до навчання та власноруч створювати знання, що сприяє кращому їхньому розумінню та запам'ятовуванню матеріалу. Крім того, цей підхід сприяє розвитку навичок критичного мислення та роботи в команді.

Конструктивістський метод може бути дуже ефективним, і він відповідає сучасним вимогам до активного і інтерактивного навчання.

Існує таке поняття як, традиційна концепція навчання та новітні концепції. Під поняттям новітніх концепцій розуміють ряд різних методів, способів передачі певних знань мови вчителем учням. Наприклад, використання таких методів, як фізична реакції, сугестивний метод, груповий метод та інші.

Інноваційні методи включають в себе використання комп'ютеризованих програм, роботу над проблемними ситуаціями та метод "кейс-стаді". Ці підходи активно застосовуються для покращення навчання та сприяють більш активному та поглибленому розумінню матеріалу учнями.

Метод сценарію - це цікавий і нестандартний підхід до навчання, який сприяє розвитку креативності та навичок спілкування учнів. У цьому методі

вчителі дають учням можливість створити та виконати власний сценарій, де вони грають ролі та розвивають навички спілкування в різних ситуаціях.

Цей підхід може бути особливо корисним для розвитку навичок мовлення та розуміння контексту, оскільки учні повинні активно застосовувати мову в різних ситуаціях. Крім того, він сприяє креативному мисленню та співпраці між учнями.

Метод сценарію дійсно є прогресивним та ефективним, оскільки навчання стає більш цікавим для учнів, що сприяє їхньому успішному навчанню та розвитку навичок.

Проект "Концепції викладання іноземних мов в Україні" підкреслює важливість комунікативного аспекту в навчанні іноземних мов. Основна мета навчання іноземних мов полягає в розвитку комунікативних навичок учнів. Сучасні підходи до навчання в Україні акцентують важливість не лише засвоєння граматики та словникового запасу, але й здатність ефективно спілкуватися на іноземній мові у різних видачах мовленнєвої діяльності: усно, на письмі, аудіюючи та читаючи [11, с. 197].

Зміна акценту від "комплексного оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності" до "формування іншомовної комунікативної компетенції" свідчить про важливість розвитку практичних навичок учнів у сфері іноземної мови, що відповідає сучасним вимогам до навчання та сприяє здатності ефективно спілкуватися на іноземній мові в різних життєвих ситуаціях.

В.Редько стверджує, що "зміст навчання іноземної мови у середній школі залежить від соціально-економічного розвитку та потреб щодо якості володіння іноземною мовою, тобто визначається соціальним замовленням суспільства" [4, с.58]. Проведений аналіз джерельної бази з методики викладання іноземних мов свідчить про наявність різних підходів авторів до визначення структурних компонентів змісту навчання іноземних мов. Однак, погоджуючись з думкою С. Ніколаєвої, загалом у різні роки "у складі змісту навчання іноземної мови виділяють такі блоки: комунікативний, лінгвістичний, соціокультурний та інколи навчальний"

Зміст навчання іноземних мов визначається Державним стандартом та програмою і залежить від цілей та етапів навчання. Предмет "Іноземна мова" входить до освітньої галузі "Мова й література" змістовними лініями якого в Державному стандарті визначені: мовленнєва, мовна, соціокультурна та діяльнісна. [6, с.5-6].

Таким чином, поняття "якість" визначає зовнішні й внутрішні аспекти іншомовної освіти. Зовнішні аспекти обумовлюються замовленням суспільства щодо підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи. Комунікативність – це характерна ознака визначення мети, цілей й змісту навчання іноземної мови. Основною тенденцією щодо формулювання "Тематики", визначення особливостей "Мовленнєвої діяльності" та відбору "Мовного матеріалу" є формування іншомовної комунікативної компетенції, здатності й готовності використовувати мову в різнопланових ситуаціях й сферах спілкування.

1.2 Письмо як вид мовленнєвої діяльності

Писемне мовлення - це форма мовленнєвої діяльності, в якій інформація кодується і виражається за допомогою писемних символів або графічних засобів мови. Уміння писати означає вміння правильно відтворювати літери алфавіту та дотримуватися правописних норм. При цьому, це також включає в себе навички формулювання своїх думок та інформації у письмовій формі.

Писемне мовлення відіграє важливу роль в житті сучасної людини. З його допомогою фіксуються отримані знання, відбувається конспектування, реферування джерел, інтерпретується вихідний текст та створюються власні висловлювання.

Тому удосконалення писемного мовлення учнів є важливим напрямом діяльності вчителя-словесника.

Оволодіти писемними мовленням – означає навчитися точно висловлювати власні думки в різних жанрах, типах і стилях мовлення.

Правила написання слів та розстановки розділових знаків визначаються українським правописом. Змістовна сторона тексту розглядається в методиці зв'язного мовлення, особливо в контексті написання переказів і творів.

До умінь і навичок монологічного мовлення (усний або письмовий переказ, усний або письмовий твір) належать:

- будувати висловлювання певного обсягу, добираючи та впорядковуючи необхідний для реалізації задуму матеріалу;
- враховувати тему висловлювання;
- виразно відображати основну думку, розрізняючи головний і другорядний матеріал;
- використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання;
- дотримуватися норм літературної вимови;
- зберігати єдність стилю [20, с. 59].

Письмо в мовленнєвій діяльності вважається продуктивним видом, оскільки воно передбачає створення тексту та його фіксацію у письмовій формі. Письмо включає в себе дві важливі аспекти: технічний та змістовний.

Технічний аспект письма пов'язаний з оволодінням правилами правопису, орфографією та пунктуацією. Орфографія визначає правильність написання слів, а пунктуація регулює розставлення розділових знаків у тексті.

Змістовний аспект письма охоплює різноманітні аспекти. Це включає в себе розрізнення різних видів письмового мовлення, таких як листи, реферати, твори тощо. Кожен з цих видів має свої характеристики та особливості структури.

До змістовного аспекту також належить вибір стилю та жанру письма. Стиль може бути науковим, офіційним, художнім тощо, і він визначається завданням та аудиторією тексту. Жанр визначає форму та спосіб викладу інформації, наприклад, це може бути нарис, есе, доповідь та інше.

Загалом, письмо є важливим навичкою, яка вимагає не лише правильної техніки, але й вміння структурувати думки та виразити їх чітко та ефективно.

Комунікативне написання є важливою частиною навчання та розвитку мовлення. Воно використовується для того, щоб передати певний зміст аудиторії чи адресату. Це означає, що під час комунікативного написання автор спрямовує свою роботу на створення тексту з обов'язковим врахуванням потреб та очікувань адресата.

На уроках розвитку мовлення діти навчаються складати різні види текстів, включаючи художні описи, розповіді, щоденникові записи, листи, та інше. Це допомагає їм розвивати навички ефективного та чіткого вираження думок та ідеї, а також вивчати особливості різних жанрів та стилів написання для взаємодії з різними аудиторіями. Комунікативне написання створює можливість ефективного спілкування через письмо та передачі інформації адресатам у відповідному форматі.

Написання може бути як повним, так і скороченим, в залежності від мети та завдань автора. Програма вивчення мови передбачає розвиток різних видів робіт з розвитку мовлення, включаючи детальний і стислий переказ, анотацію та інші.

Детальний переказ передбачає розгорнутий розповідний опис змісту тексту чи іншого джерела. У ньому важливо передати всі деталі та особливості оригінального матеріалу.

Скорочений переказ, навпаки, передбачає зведення основного змісту тексту до найважливіших моментів, інколи навіть до одного абзацу чи кількох речень.

Анотація є коротким викладом змісту тексту, зі стислим описом ключових ідей та фактів.

Ці різні види робіт розвивають навички як детального аналізу тексту, так і вміння виділяти основне та важливе, а також стисло та чітко виразити думки у письмовій формі.

За ступенем готовності розрізняють чернетку й чистовик. Учителі-словесники під час підготовки до творів або інших видів письмових робіт рекомендують дітям використовувати чернетки, що важливо для обробки думки, її вдосконалення. Як і всі види мовленнєвої діяльності, письмо має таку структуру:

1. Етап попереднього орієнтування. На цьому етапі той, хто пише, визначає, з якою метою, кому і що він буде писати.

2. Планування діяльності. На цьому етапі планується не тільки зміст, а й форма мовлення.

3. Реалізація процесу письма. В умовах писемної форми спілкування відсутній безпосередній реципієнт і проміжний зворотний зв'язок. Той, хто пише, не бачить безпосередньої реакції того, хто читає, на кожен фразу. У писемному мовленні не задіяні невербальні засоби спілкування (жести, міміка). Це посилює вимоги до змісту писемного мовлення.

4. Контроль мовленнєвої діяльності. Перевіряється форма і зміст написаного. Зважаючи на особливості писемного мовлення, значну роль відіграють фази планування й контролю [21, с. 169].

Під час шкільного навчання використовуються різні підвиди писемного мовлення для розвитку навичок учнів. Серед них:

Писемне мовлення – слухання: Учень слухає виклад вчителя або іншого джерела і робить записи, такі як диктанти, перекази, конспекти, тези та інші текстові матеріали на основі слуханого.

Писемне мовлення – читання: Учень читає текст або інший матеріал і на його основі створює письмові роботи, такі як плани, анотації, плани-конспекти та інші текстові структури.

Ці різні підходи до писемного мовлення допомагають учням розвивати навички аналізу, синтезу та виразного вираження думок та ідей у письмовій формі на основі вислуханого або прочитаного матеріалу.

Записи сприяють збереженню прослуханого або прочитаного матеріалу, допомагають кращому його засвоєнню.

Впродовж роботи над текстом, особливо в людини з розвиненою мовленнєвою культурою, процес створення тексту розпочинається з осмислення попереднього плану висловлювання. Цей план визначає основну ідею та зміст майбутнього тексту. Ще на етапі планування він може бути схематичним і не деталізованим, але він служить як початкова точка для подальшого розгортання думки.

Під час написання тексту план може піддаватися уточненням і змінам. Враховуючи цей план, автор визначає структуру тексту, вибирає синтаксичні схеми та лексичні засоби. Крім того, якщо частина тексту вже написана, вона служить вказівкою для подальших розділів тексту.

Цей підхід до написання тексту вказує на важливість планування та структурування думок під час написання. Він дозволяє авторові зберігати послідовність та логічність у тексті та робити його більш чітким та зрозумілим для читача.

Кінцевий результат досягається за допомогою зіставлення й критичного аналізу “заготовок” тексту.

Схарактеризуємо труднощі, з якими зустрічаються учні під час створення писемних висловлювань.

Відсутність мотивації є серйозною завадою для розвитку писемного мовлення. Л. Виготський наголошував на тому, що діалогічне усне мовлення виникає природно у дітей під час активного спілкування з іншими. Діти реагують на події та речі навколо себе і відповідають на них. Згодом, коли приходить час переходу до письмового мовлення, дітям може бути не зрозумілим, для чого це потрібно [4, с. 169].

Організуючи роботу над творами і писемними висловлюваннями, важливо враховувати психологічні чинники, які стимулюють діяльність учнів та викликають їхню творчу активність. Серед таких чинників, найважливішим є мотивація, яка спонукає дітей до письма. Це може бути зацікавленість темою, бажання поділитися своїми думками, амбіції створювати щось нове та цікаве.

Формування стійкої мотивації до письма є ключовим для успішного розвитку писемного мовлення у дітей.

Правильний і розширений словниковий запас грає важливу роль у розвитку мовленнєвих навичок дітей. Діти, які мають обмежений словниковий запас або використовують слова неточно, можуть мати труднощі з формулюванням власних думок та передачею інформації іншим людям. Розвиток словникового запасу є важливою частиною підготовки до написання текстів.

Одним із способів покращити словниковий запас дітей є організація розосередженої лексичної підготовки. Це включає роботу над значенням та вживанням нових слів, які можуть бути об'єднані у лексико-семантичні та тематичні групи. Групування слів допомагає зрозуміти зв'язки між словами та активізує словниковий запас дітей.

Такий підхід сприяє кращому розумінню слів, покращує їх вживання у мовленні та допомагає дітям створювати більш точні та змістовні висловлювання. Робота над словниковим запасом є важливою складовою процесу розвитку мовленнєвих навичок дітей.

О. Казарцева виділяє наступні етапи підготовки учнів до письмових робіт:

1. Моделювання мовленнєвої ситуації, що викликає в дітей потребу у створенні писемного тексту.
2. Організація спостережень за дійсністю (відбір фактів, предметів дійсності, вибір найточнішого слова, що називає факт, подію тощо).
3. Організація роботи із систематизації матеріалу до висловлювання.
4. Організація попередньої підготовки текстів (чернеток).
5. Написання тексту.
6. Організація редагування.
- 7.6. Аналіз тексту

Розвиток мовлення учнів вимагає глибокого засвоєння лінгвістичної теорії та її практичної реалізації через роботу з текстами різних стилів і типів

мовлення. Основою цього підходу є лінгвістичний аналіз тексту, який спрямований на вивчення змісту, структури і мовних засобів тексту.

За допомогою лінгвістичного аналізу тексту учні вивчають комунікативні аспекти тексту, такі як ролі, які він відіграє в спілкуванні, стиль та функції мовних одиниць. Вони аналізують мову та мовну структуру тексту, що допомагає їм краще розуміти та інтерпретувати текст. Такий аналіз сприяє формуванню та покращенню мовної та мовленнєвої компетенції учнів.

Застосування комунікативно-діяльнісного та функціонально-стилістичного підходів у навчанні мови дозволяє створити більш інтерактивну та практичну методику, яка сприяє розвитку мовних навичок учнів.

У ході аналізу учні переконуються, що об'єкт лінгвістики – текст (лат. *textum* – тканина, поєднання, в'язь) є функціонально завершеним мовним цілим, основні завдання якого визначається певною метою мовленнєвої діяльності. Текст розглядається як проміжна ланка спілкування, як сукупність фраз і як смислова структурна єдність. Монолог чи діалог вважаються текстом, якщо вони мають відповідну змістову організацію, функціонально спрямовану на досягнення певної мети, розв'язання певного комунікативного завдання.

Аналіз тексту вимагає розгляду різних лінгвістичних аспектів, таких як усний та писемний текст, художній та нехудожній текст, прозовий та віршовий стиль, монологічне та діалогічне мовлення, також різні жанри текстів, такі як розповідь, опис, роздум, та різні мовні одиниці, включаючи абзаци, макротекст і мікротекст, а також ураховувати контекст та інші параметри [4, с. 236].

Усний текст є результатом живого мовлення та сприймається на слух, тоді як писемний текст виникає через письмо чи друкування і сприймається візуально, за допомогою зору. Кожен з цих видів текстів має свої характерні особливості та властивості, які необхідно враховувати під час аналізу та розуміння тексту.

Під час аналізу тексту виділяються його ознаки – семантика та функціонально-комунікативна значущість, що виражаються відповідним набором мовних засобів.

Основними параметрами аналізу тексту є:

- визначення теми й основної думки тексту;
- виділення абзаців (мікротем);
- визначення стилю і типу мовлення;
- аналіз структури тексту;
- аналіз мовних засобів (лексичних, граматичних, стилістичних).

Для аналізу варто добирати тексти різних стилів, однак, як свідчить практика, найчастіше використовують тексти (уривки) художнього стилю.

Чинними програмами з української мови рекомендується практикувати аналіз тексту з молодших класів, поступово ускладнюючи прийоми аналізу і зміст аналізованих текстів. Лінгвістичний аналіз художнього тексту спирається на такі принципи: 1) просторово-часової співвіднесеності тексту з дійсністю; 2) авторського ставлення до зображуваного; 3) жанрової приналежності тексту; 4) урахування особливостей ідіостилу письменника; 5) смислової та структурно-граматичної організації тексту; 6) аналізу тексту за рівнями мови; 7) виявлення конкретних засобів створення образності. Дотримуючись названих принципів, здійснюємо комплексний або частковий лінгвістичний аналіз тексту.

Формування навичок аналізу тексту - це тривалий процес, що охоплює всі етапи навчання мови в середній школі. Елементи такого аналізу широко використовуються на уроках української мови під час вивчення теоретичного матеріалу на текстовій основі, і цей підхід поступово стає складовою практики роботи вчителів-словесників. Комплексний лінгвістичний аналіз тексту також широко застосовується на уроках зв'язного мовлення, включаючи різні види усних і письмових переказів та творів [20, с. 64].

Доцільно показати застосування такого аналізу на конкретних прикладах. Пропонуємо уривок з оповідання О. Копиленка “Сади цвітуть” під час опрацювання теми “Текст” у 5 класі.

Неначе густим молоком облиті фруктові дерева. Ось виструнчилися у весняному вбранні вишні, сливи, черешні, груші. І очей від них не одведеш! Тягне до них, підійдеш, милуєшся і не намилиєшся.

Радість і для невтомних трудівниць – бджіл. Вони неквапно збирають нектар. Це перший весняний взяток.

А на землі – сила-силенна вже справжніх весняних квітів. Недаром же цей місяць зветься квітень.

Перед читанням (аудіюванням) тексту пропонуємо низку запитань (вони можуть бути записаними на дошці), що допоможе учням, спираючись на знання, набуті в молодших класах або на попередніх уроках, визначити тему й основну думку тексту, тип і стиль мовлення, власні враження від тексту.

1. Про що йдеться в тексті?
2. Яку картину малює автор?
3. Із скількох частин складається текст?
4. Про що йдеться в кожній частині?
5. Чи відповідає заголовок змістові тексту?
6. Яку думку висловлює автор цим текстом?
7. Чи можна назвати цей текст художнім і чому? Який це стиль?
8. Яке враження викликає у вас цей текст? Чому?
9. Як довести, що це текст художнього стилю? [7, с. 104]

Після уважного прочитання (прослухання) тексту в ході бесіди необхідно з'ясувати, що це текст, а не сума слів чи речень. Роботу над визначенням теми тексту починаємо із заголовка “Сади цвітуть”. Учні можуть запропонувати свої варіанти

– “Пора цвітіння садів”, “Сади в цвіту”, “Квітують сади”.

Темою твору є змалювання пори цвітіння садів, картини весняного саду. У тексті є низка слів і виразів (ключових слів), що розкривають його зміст – сади, облиті молоком, весняне вбрання, нектар, весняні квіти, квітень.

Далі звертаємо увагу дітей на те, як автор розкриває тему тексту: він поєднує опис фруктових дерев, цвіту з емоційним виявом свого захоплення побаченою картиною, продовжує розповіддю про трудівниць-бджіл і завершує узагальненням про найкращу весняну пору – місяць, що зветься квітнем. Розглянувши таким чином усі компоненти тексту, доходимо висновку, що тема

твору – це згусток його змісту, виражений одним реченням (а може бути й словом). Але зміст тексту конкретизує, деталізує тему. Отже, в ньому є мікротема. В аналізованому тексті їх три (три абзаци). Кожен з них несе додаткову і більш докладну інформацію про цвітіння садів.

Перша мікротема цього тексту зосереджується на описі картини розквітлого саду та захопленні автора нею. У ній висвітлені деталі змісту, такі як види фруктових дерев та їх зовнішній вигляд. Автор також виражає своє захоплення цією картиною, використовуючи вираз "очей не одведеш, милуєшся і не намилуєшся." Ця мікротема допомагає читачеві краще уявити собі картину розквітлого саду та розуміти, як вона вразила автора. Таким чином, перша мікротема є найбільш докладним описом основної теми тексту і найближчою до його заголовка.

Друга мікротема (другий абзац) – розповідь про бджіл-трудівниць і перший весняний взяток – нектар. Ця розповідь доповнює інформацію, виражену першою мікротемою: справді-бо важкі уявити собі розквітлий сад без комах, особливо бджілок, що перелітають з квіточки на квіточку і збирають цілющий нектар. Автор ніби "оживлює" картину, органічно поєднуючи елементи флори і фауни – невід'ємні атрибути живої природи, але вводить їх у певні просторово-часові межі.

Третя мікротема (третій абзац) – загальна картин, весняного простору, покритого квітами. І логічний висновок – бо ж квітень [20, с. 87].

В аналізованому тексті головна думка досить прозора. Це щаслива пора пробудження природи, радість її відновлення, вічність усього суцього на землі, віра в непересічну красу усього, що нас оточує. Визначаючи головну думку, звертаємо увагу на те, що іноді вона може бути заголовком до тексту. У нашому випадку – не підтекст, забезпечений темою і змістом твору. Автор своє захоплення красою весняного саду, квітневою порою передає нам, і вже з перших слів тексту у нашій свідомості формується думка "Господи, яка прекрасна наша земля, особливо весною. Спасибі тобі, Боже, за цю красу і за все, що ти сотворив для нас, таких невдячних дітей Твоїх. Люди! Радійте

всьому, що оточує нас, любіть усе, що радує нас, бережіть усе, що служить нам”.

Розглядаючи структуру тексту, звертаємо увагу на смислові зв'язки між абзацами (мікротемами). Автор “веде” читача (слухача) від споглядання картини цвітіння саду (конкретного) до узагальненого висновку – весна. Логічні переходи від одного абзацу до наступного створюють єдність конкретного (перший і другий абзаци) й узагальнення (третій абзац). Цьому сприяє монологічна форма тексту. Принагідно акцентуємо, що монологічна форма тексту сприяє органічному зв'язку теми й основної думки твору. Цьому ж слугують засоби зв'язку в тексті. Насамперед це ключові слова-тематичний словник: сади, фруктові дерева, цвітуть, бджілки, нектар, квіти, квітень. Однак є в цьому тексті й інші засоби смислового зв'язку речень, що забезпечує його змістову цілісність. Таким є повтор слова “весняний” (у весняному вбрані, весняний взяток, весняних квіти в) у кожному абзаці [4, с. 29].

Лінгвістичний аналіз тексту передбачає визначення функцій мовних одиниць різних рівнів та їх вплив на стиль тексту. Оскільки аналізується художній текст, то важливо звернути увагу на те, яке враження викликає текст і як автор досягає цього враження. Тобто аналіз мовних засобів тексту спрямований на розкриття його образно-естетичної функції. Учні повинні розуміти, що автор використовує звичайні мовні засоби, але розміщує їх у такому контексті, де вони набувають естетичних вимірів, які викликають у читача (слухача) здивування, захоплення та приносять йому насолоду.

Розгляд лексичного матеріалу тексту дозволяє встановити, що в художньому стилі використовується здебільшого загальноживана лексика, яка в поєднанні зі словами, для яких властива конотація, служить засобом створення художнього образу весни. Аналізуючи текст, варто звернути увагу й на особливості синтаксису. У тексті є комплекс одиниць, що виражають просторово-часову його ознаку: порівняльний зворот “неначе густим молоком облиті фруктові дерева” одразу викликає в уяві картину розквітлого саду. Захоплення красою цвітіння фруктових дерев автор передає низкою

односкладних речень “І очей від них не одведеш! Тягне до них, підійдеш, милуєшся і не намилиєшся”. Розмірену розповідь про бджілок-трудівниць (другий абзац) автор будує за допомогою двоскладних повних і неповних (еліптичних) речень. Такі ж речення використано і в підсумковому третьому абзаці, що є заключною частиною розповіді про весну, яка полонила весь навколишній простір.

Аналіз тексту допомагає отримати цілісне уявлення про його ідейно-смісловий зміст і систему мовних засобів, які цей зміст виражають. На жаль, в процесі навчання української мови комплексний лінгвістичний аналіз тексту застосовується рідко, навіть тоді, коли сучасна методика навчання мови акцентує увагу на використанні текстів для засвоєння лексичних, граматичних та стилістичних явищ. Тому виникає необхідність у систематичному використанні елементарного аналізу тексту, що сприяє кращому розумінню функцій мовних одиниць у мовленні та формуванню комунікативних умінь та навичок учнів на різних етапах навчання.

1.3 Методи розвитку письма

Навчання іноземної мови включає в себе оволодіння учнями різними видами мовленнєвої діяльності, серед яких аудіювання, говоріння, читання і письмо. У програмах середньої загальноосвітньої школи письмо не розглядається як основна мета навчання, а як засіб засобом навчання, направлений на розвиток умінь і навичок усного мовлення і читання, а також засвоєння мовного матеріалу.

В школах з поглибленим вивченням англійської мови письмо – одна з цілей навчання. В програмах передбачається напрямок як формування каліграфії і правопис, а також умінь письмово викладати свої думки. Письмо це також і важливий засіб навчання, необхідний для розвитку усного мовлення і читання. У вимогах практичного володіння іноземною мовою на початковому етапі навчання говориться наступне: учні повинні вміти каліграфічно писати

букви, слова, фрази, знати орфографію слів, засвоєних в усному мовленні і які використовуються в письмових вправах.

Навчання англійської каліграфії важливо для правильної постановки викладання англійської мови особливо це стосується початкового етапу навчання. Протягом навчання англійської каліграфії, учень зосереджується на орфографічних особливостях англійського письма, що дуже цінно.

Перший етап оволодіння каліграфією – це вміння, сформоване в результаті послідовної роботи по засвоєнню і закріпленню певної форми літер на письмі. Під час формування каліграфії необхідно усвідомлювати та зацікавлювати учнів.[24, с. 45].

Наступний етап настає, коли каліграфія уже стає навиком, який постійно підкріплюється практичними письмом. Важливо зберегти шлях від каліграфії вміння до каліграфії навик, перетворивши такий навик в стійки.

Письмо можна буде вважати дієвим засобом навчання тальки якщо в учнів сформується певний рівень орфографічних навичок.

Підручники нового покоління шкіл з поглибленим вивченням англійської мови включають спеціальні вправи для вивчення орфографії, серед яких зокрема вправи на переписування, групування, переписування з підкресленням певних елементів, вставленням пропущених літер чи слів. Рекомендується також систематичне написання диктантів.

Отже, серед прийомів навчання орфографії зокрема виділимо списування та диктанти. При навчанні орфографії враховуються правила читання і орфографії. Вони дійсно необхідні для написання слів, орфографія яких заснована на фонетичному принципі, наприклад таких як pen, desk, bag, pig, але і слово plate учень може написати слово як plait за аналогією з gain, grain. Слово beautiful-butiful, beautifool-butifool. Такі методи як списування чи назва по літерах не забезпечить досить ефективного засвоєння орфографії важких слів учнями [20, с. 179].

З особливими складнощами стикаються учні при написанні слів, орфографія яких базується на історичних принципах. Багато вчителів

використовують орфографічне промовляння, яке рекомендується при навчанні української орфографії. Орфографічне промовляння здійснюється в українській мові досить просто. Що стосується англійської, то тут набагато складніше. У кожній літері своє звучання, у приголосних звичайне їх читання f [f], h [h], s [s] і т. д.

Для голосних їх коротке читання a [a], o [o] і т. д. Буквосполучення – звичайні їх звуки ck [k], sh [s], а поєднання СК треба запам'ятати [k] [22].

При орфографічному промовлянні вимовляється кожна літера, так наприклад teacher, Wednesday. Така робота проводиться з початку навчання.

Оволодівши орфографічним читанням, учні можуть краще опанувати навички письма і читання, проте це не впливає на розвиток навичок усного мовлення.

Зорові диктанти направлені на розвиток в учнів зорової пам'яті. Спочатку учні бачать на дошці написане, потім текст стирається і учні пишуть по пам'яті. Щоб перевірити чи правильно написаний текст, його слід знову написати на дошці, учні самостійно його перевіряють. Так паралельно відбувається розвиток здатності до самоконтролю. Така робота має поступовий характер. Спочатку запам'ятовувати слід тільки слова, поєднання слів, згодом подаються короткі речення, а також зв'язне висловлювання з двох-чотирьох речень.

Вивчаючи іноземну мову, учням необхідно оволодіти письмом в тій мірі, яка потрібна для оволодіння лексико-граматичним матеріалом, важливим для розвитку і вдосконалення усного мовлення і читання [19].

Завдяки письму в учнів формуються наступні навички:

1. написання літер алфавіту;
2. переклад звуків мови в орфографічні символи: літери і буквосполучення;
3. орфографічно правильне написання слів, поєднання їх у речення;
4. письмове виконання різних вправ для кращого засвоєння навчального матеріалу, необхідного для розвитку і вдосконалення усного мовлення і читання.

Після формування всіх перерахованих навичок, учням легше використовувати письмо, як засіб мови, кроком до оволодінні усного мовлення і читання. Прості завдання у списуванні переходять на рівень більш складніших завдань, для виконання яких потрібен творчий підхід, наприклад визначити тему і зміст відрізкам тексту, написати питання до тексту, або ж відповісти на поставлені запитання, скласти план.

Важливу навчальну функцію виконують письмові роботи, пов'язані з прочитаним текстом [14]. Використання письма дуже допомагає кращому розумінню тексту і формулювання думок у зв'язку з прочитаним можна використовувати такі письмові завдання:

- виписати речення, за допомогою яких виражені головні думки автора, викреслити слова, які тільки пояснюють їх. Написати отримані в результаті скорочення речення;

- скоротити текст, виписавши з нього тільки ті речення, в яких передано його основний зміст;

- викласти зміст тексту у декількох реченнях;

- виписати речення, які вам найбільше сподобалися (художній текст);

- виписати речення, з яких отримали щось нове [12, с. 2].

Також на уроках використовуються різні види вправ, за допомогою яких письмо розвивається як засіб навчання. Вони дають можливість спертися на текст, наприклад, описати предмет, картину, кімнату школи, написати про свою сім'ю, друга, вулиці міста, країни, описати місце, де відбувається дія в тексті, написати що нового, корисного дізналися з тексту (використовуючи словосполучення з тексту).

На початковому етапі використовуються вище перераховані вправи, так як опис – це найпростіша форма мовного спілкування [15, с. 15]. Письмо в навчанні іноземної мови використовується як засіб навчання іноземної мови, включаючи графіку, орфографію та письмове виконання вправ, що допомагають краще засвоїти мовний матеріал і розвивають уміння усної мови і читання.

Слід розглянути технології навчання письму.

На початковому етапі навчання встановлюються основи графічних та орфографічних навичок, які є важливими для ефективного засвоєння мовного матеріалу учнями. Процес навчання письма включає в себе такі компоненти:

Ознайомлення учнів з написанням літер: на цьому етапі учні ознайомлюються з формами літер і вчаться, як правильно їх писати.

Тренування учнів в написанні літер: учні проводять практичні вправи, щоб вдосконалювати свою навичку письма.

Освоєння орфографії слів, які вивчались усно і можуть бути прочитані: учні вчаться правильно писати слова, які вони вже знають усно і можуть прочитати.

Прописування речень і словосполучень, які містять засвоєний матеріал: це вправи, які допомагають учням вживати вивчені слова в контексті та реченнях.

Навчання письму тісно пов'язане з навчанням читання. Засвоєння алфавіту включає знання назв літер і їх правильне написання. Методи навчання включають в себе використання підручника, класної дошки, карток з літерами та інших засобів навчання.

Навчання графіки проводиться в наступній послідовності:

Показ літери, як великої, так і малої.

Повільне зображення літери вчителем на дошці з поясненнями, щоб учні могли усвідомити послідовність дій при її написанні.

Вторинне написання літери учнями з завданням відтворювати необхідні рухи ручкою в повітрі, копіюючи вчителя.

Написання літери дітьми в їх зошитах.

Цей процес навчання допомагає учням розвивати графічні та орфографічні навички, що є важливими для майбутнього навчання мови.

Таким чином, навчання графіки пов'язано із зоровим сприйняттям літер; з фіксацією вчителем уваги учнів на особливостях накреслення літери,

наприклад: в літері b вертикальна лінія розташована зліва, а в літері d - праворуч від овалу; в літері N похила лінія йде зверху вниз направо.

Слід звернути увагу, що учні вчать писати нові для них літери, яких немає в рідній мові, і, звичайно, не «тренуються» в написанні таких літер як, Oo, Aa, Ii, Cc, вдома. Нові для дітей літери можна засвоїти, залучивши увагу до особливостей їх написання, багаторазово «прописуючи» в повітрі і пишучи в зошиті, підкреслюючи незвичні особливості літери, її красу, наприклад: q – в англійській. Важливо на уроці створити таку обстановку, при якій учневі буде цікавий такий процес навчання, і буде старатися добре виконувати завдання [2, с. 67].

Для формування правильних навичок написання іншомовних літер, важливо дотримуватися певної послідовності дій. Ось кілька кроків, які можуть допомогти:

Спочатку уважно подивитися, як пишеться (написана) літера: Діти повинні ретельно розглянути, як виглядає ця літера.

Повторити написання літери кілька разів в повітрі (прописати її в повітрі): Учні можуть тренувати рухи руки, щоб навчитися писати літеру.

Записати літеру в зошит: Після тренування в повітрі, діти можуть намагатися писати літеру на папері в своїх зошитах.

Звірити свій запис літери зі зразком: Для порівняння, учні можуть порівнювати своє написання зразком літери.

Виконати так всі завдання: Дитина повинна виконувати ці кроки для кожної літери, навчаючись писати їх послідовно.

Цілеспрямована робота з оволодінням навичками написання літер мови, що вивчається, є важливою для успішного формування графічних навичок. Додатково, при навчанні орфографії часто використовується списування. Важливо навчити дітей не "змальовувати" слово "буква за буквою", а уважно розглядати слово і намагатися запам'ятати літерний склад, щоб писати по пам'яті. Цей прийом сприяє розвитку зорової пам'яті і допомагає навчитися грамотно писати.

Використання зазначеного прийому вчить правильно писати, паралельно прискорюючи темп списування, сприяє кращому запам'ятовуванню слів як лексичних одиниць, так як слово прочитується про себе і вголос, промовляється, утримується в короткочасній пам'яті і записується вже по пам'яті [16].

При списуванні словосполучень важливо вчити учнів не писати дослівно, а намагатися утримувати в пам'яті поєднання слів і писати їх по пам'яті. Наприклад, на англійській мові записується "under the chair", а не "under | the | chair". Списування "блоками" сприяє розвитку пам'яті учнів і допомагає їм засвоювати такі "блоки" слів, що веде до швидкого їх впізнавання при читанні та "знаходженню в пам'яті" при висловлюванні.

Під час списування словосполучень, учнів можна навчати таким послідовним діям:

Прочитати речення спочатку і уважно "вдивитися" в нього, спробувати зрозуміти, як складається словосполучення.

Спробувати записати словосполучення по пам'яті. Якщо словосполучення довге, то дозволено записувати його смисловими "кусками", не перекладаючи кожне слово окремо.

При написанні інтернаціональних слів і словосполучень, запозичених з іноземних мов, важливо встановити спільність в написанні з рідною мовою учнів. Наприклад, можна вказати спільне написання слів на рідній мові та англійській мові, як у ваших прикладах: "теніс-tennis", "професія-profession". Це допоможе учням легше запам'ятовувати та відтворювати інтернаціональні слова та вирази.

Зоровий диктант є дієвим і цінним методом для розвитку орфографічної пам'яті та інших мовних навичок учнів. Цей метод допомагає зосередитися на графічних образах слів і фраз, що полегшує правильне написання та розвиває зорову пильність та пам'ять. Також, ця форма письмової роботи стимулює самоконтроль та активну участь учнів, забезпечуючи їм можливість вдосконалювати навички написання.

Основні переваги зорового диктанту включають:

Розвиток орфографічної пам'яті: Учні навчаються запам'ятовувати графічні образи слів і фраз, що полегшує правильне написання.

Здатність до самоконтролю: Учні мають можливість перевірити своє написання, що сприяє самоконтролю і вдосконаленню навичок.

Активна участь: Робота зорового диктанту проводиться при великій активності кожного учня, що допомагає зберегти їх зацікавленість та зосередженість.

Підвищення рівня читання і усного мовлення: Учні, які закарбовують мовні одиниці у пам'яті через зоровий диктант, можуть легше використовувати їх при читанні та усному висловлюванні.

Зоровий диктант може бути проведений на різних рівнях складності та застосовуватися для формування правильних орфографічних навичок та покращення зорової пам'яті учнів [1, с. 3 – 5].

1.4 Граматичні компетенції

Звернемо увагу на дослідження граматичної сторони іншомовного спілкування в лінгвістиці та мовному навчанні. Вчені, такі як Ф. Бацевич, О. Бігич, П. Гурвіч, А. Конишева, М. Ляховицький, С. Ніколаєва, Ю. Пассов, J. Allen, M. Finocchiaro, J. Harmer, J. Isenberg та інші, вивчають різні аспекти граматичної компетенції та особливості її оволодіння. Граматична компетенція включає розуміння і використання граматичних форм, морфологічних та синтаксичних правил мови. Дослідники розглядають неусвідомлене вживання граматичних форм рідної та іноземної мови, чуття граматичної форми, здатність розуміти й виражати значення, продукуючи і розпізнаючи правильно оформлені відповідно до принципів фрази і речення. Однак текст зазначає, що система граматичних вправ та завдань, спрямованих на формування та

удосконалення мовленнєвих навичок студентів-медиків, поки відсутня в науковій літературі.

Вивчаючи граматичну компетенцію в іноземних мовах можна навести імена багатьох вчених, які присвятили свої дослідження цій темі. Вчені, такі як О. Вєтохов, Г. Воронцова, Р. Мартинова, Н. Скляренко, В. Цетлин та інші, зосереджувалися на визначенні змісту навчання граматичного матеріалу та розробці ефективних методів викладання.

Крім того, інші дослідники, такі як Ю. Павлов, П. Сисоєв, С. Ніколаєва, В. Сафонова, А. Hirsh та інші, займалися питаннями формування граматичної компетенції. Вони вказують, що цей вид компетенції дозволяє тим, хто нею володіє, відчувати себе практично на рівні носіїв мови. Це є важливим кроком у досягненні адекватного володіння іноземною мовою, що дозволяє оперувати вивченою мовою в повсякденних ситуаціях на рівні, максимально наближеному до рівня носіїв мови.

Граматична компетенція включає в себе вміння грамотно будувати словосполучення і речення, правильно використовувати і узгоджувати часи, а також знання частин мови і того, як будуються речення різних типів.

Особливості граматичної компетенції включають такі риси:

Здатність розуміти та виражати значення, створюючи й розпізнаючи правильно оформлені фрази та речення відповідно до граматичних принципів. Це відмінно від заучування та механічного відтворення фраз і речень як стійких формул.

Неусвідомлене вживання граматичних форм рідної та іноземної мови відповідно до граматичних правил і норм (наприклад, рід, число, відмінок тощо), відчуття граматичної форми та наявність навичок коригування для правильного використання граматичних форм.

Внутрішнє невербалізоване знання граматичної системи мови, включаючи морфологічну та синтаксичну системи мови, типологію форм, а також набір правил.

Граматична компетенція забезпечує системне знання лексичного, морфологічного, синтаксичного, фонетичного та орфографічного аспектів мови для конструювання змістовних та зв'язних висловлювань. Вона також включає володіння граматичними поняттями та засобами вираження граматичних категорій, навички та вміння відповідно використовувати граматичні явища в мовленнєвій діяльності в різних ситуаціях спілкування для вирішення мовленнєвих та розумових завдань [1, с.6].

Граматична компетенція представляє собою сукупність знань, вмінь, навичок та особистісних якостей, які можуть бути розділені на наступні компоненти:

Мотиваційний компонент: Цей компонент відображає мотивацію і внутрішню готовність особи до вивчення і використання граматичних знань та навичок. Мотивація може бути стимульована цілями, інтересами, а також переконаннями стосовно важливості володіння граматиною.

Гностичний компонент: Цей компонент включає в себе граматичні знання, тобто знання про структуру і правила мови. Вони охоплюють знання про частини мови, синтаксис, часи, способи, відмінювання та інші граматичні аспекти мови.

Діяльнісний компонент: Цей компонент визначає здатність особи використовувати свої граматичні знання та навички в мовленні, читанні, письмі та аудіюванні. Вміння будувати правильні фрази і речення є складовою цього компонента.

Особистісний компонент: Цей компонент включає в себе особистісні якості, такі як комунікативність, самоконтроль, впевненість та відкритість до вивчення мови. Особистісні якості можуть впливати на успішність вивчення та використання граматики.

Основними компонентами граматичної компетенції є:

Граматичні навички: Вони включають в себе репродуктивні навички, пов'язані з вмінням говорити та писати, і рецептивні навички, які стосуються аудіювання та читання. Граматичні навички характеризуються

автоматизованістю (здатність використовувати граматичні правила без додаткових зусиль), гнучкістю (здатність адаптувати граматичні структури до різних ситуацій) та стійкістю (здатність зберігати граматичні навички протягом тривалого часу).

Грамматичні знання: Це теоретичні знання про граматичні правила та структуру мови. Ці знання допомагають особі розуміти, чому певні граматичні структури є правильними.

Грамматична усвідомленість: Цей аспект передбачає здатність особи аналізувати граматичні конструкції, розрізнити правильне використання від помилкового та вдаватися до корекції власних помилок у мовленні.

Ці компоненти разом складають граматичну компетенцію особи і визначають її здатність розуміти, використовувати і вдосконалювати граматичні аспекти мови для успішного спілкування [5, с.75].

Для формування граматичної компетенції важливо використовувати вправи, які сприяють ефективному навчанню. Система вправ має враховувати наступні критерії, щоб забезпечити краще засвоєння граматичної компетенції:

Підбір вправ, що відповідають характеру навички чи вміння: Вибрані вправи мають відповідати тим аспектам граматики, які студенти повинні навчитися.

Визначення послідовності вправ: Важливо визначити порядок, у якому студенти будуть вивчати різні аспекти граматики, рухаючись від простого до складнішого.

Розташування навчального процесу: Вправи повинні бути логічно впорядковані та взаємопов'язані, щоб створити послідовний навчальний процес.

Систематичність і регулярність: Вправи мають бути регулярною частиною навчання, щоб студенти могли постійно покращувати свої навички.

Взаємозв'язок різних видів мовленнєвої діяльності: Важливо включити вправи, які дозволяють студентам застосовувати вивчений матеріал в різних видах мовленнєвої діяльності, таких як читання, письмо, говоріння і аудіювання.

Для вибору вправ для формування граматичної компетенції, використовують такі основні типи:

Спрямовані на прийом або видачу інформації:

Рецептивні вправи: Спрямовані на розпізнання, вибір або ідентифікацію граматичних структур в контексті.

Репродуктивні вправи: Включають відтворення граматичних структур повністю або з незначними змінами.

Рецептивно-репродуктивні вправи: Включають імітацію, підстановку, трансформацію та завершення поданого матеріалу.

Продуктивні вправи: Студенти самостійно створюють висловлювання, використовуючи вивчені граматичні структури.

Рецептивно-продуктивні вправи: Спочатку студенти сприймають, а потім репродукують інформацію повністю або частково.

Спрямовані на комунікативність:

Комунікативні вправи: Створюють ситуації для спілкування, де студенти застосовують граматичні структури у практичних ситуаціях.

Умовно-комунікативні вправи: Моделюють ситуації для використання граматичних структур в контексті.

Деякі не комунікативні вправи різних видів - вправи, де студенти виконують дії з мовним матеріалом поза ситуацією мовлення, зосереджуючи увагу лише на форму [26, с. 73].

Паралельно з основними видами вправ для формування граматичної компетенції, важливо використовувати додаткові типи вправ, які допомагають студентам краще засвоювати граматичні правила та навички. Вибір таких вправ може базуватися на різних критеріях:

За характером виконання:

Усні вправи: Спрямовані на розвиток говоріння та аудіювання, де студенти вживають граматичні структури у мовленні.

Письмові вправи: Допомагають розвивати навички письма та читання, де студенти вживають граматичні структури в письмових висловлюваннях.

За участю рідної мови:

Одномовні вправи: Студенти виконують вправи виключно на іноземній мові, без використання рідної мови.

Двомовні вправи: Дозволяють використовувати обидві мови для пояснень та порівнянь, щоб краще зрозуміти граматичні концепції.

За функцією в навчальному процесі:

Тренувальні вправи: Покликані зміцнювати вивчені граматичні навички і правила.

Контрольні вправи: Служать для оцінки засвоєних знань та навичок студентів.

За місцем виконання:

Класні вправи: Виконуються під час навчальних занять під керівництвом вчителя.

Домашні вправи: Студенти виконують їх незалежно вдома.

Лабораторні вправи: Зазвичай вимагають використання спеціального обладнання або ресурсів для вивчення граматики.

Завдяки зазначеним вмінням і навичкам, мовець із сформованою мовною компетенцією може:

Вибирати синтаксичні структури: Здатний обирати граматичні конструкції, які найкраще відповідають його комунікативним намірам.

Прогнозувати синтаксичні схеми висловлювання: Може передбачити синтаксичну структуру висловлювання, що полегшує мовлення і робить його більш автоматизованим.

Подолати внутрішньомовну інтерференцію: Уникати надмірного впливу рідної мови на вивчення та вживання граматичних форм і конструкцій.

Пов'язувати речення в межах надфразових єдностей: Вміє правильно узгоджувати члени речення, використовувати різні синтаксичні конструкції і зв'язувати речення в єдино цілісні тексти.

Узагальнювати граматичні поняття: Має розуміння граматичних концепцій і здатність застосовувати їх в різних мовних ситуаціях.

6. Володіти засобами вираження зв'язків і відношень між фразами і лексемами: Знає, як використовувати граматичні засоби для виразів зв'язків між словами та фразами.

7. Автоматично "зчитувати" граматичні риси: Може визначити граматичні особливості мовлення при читанні або слуханні текстів [5, с.76].

Отже, ефективне формування граматичної компетенції в іноземній мові вимагає уваги до кількох ключових аспектів.

По-перше, важливо орієнтуватися на закономірності, принципи та правила, що керують засвоєнням теоретичних знань. Це означає, що студенти повинні мати можливість систематично вивчати граматичний матеріал, звертаючи увагу на основні концепти та структури мови.

По-друге, важливо враховувати аспекти організації знань у мисленні і пам'яті учнів. Це включає в себе використання різних методів і прийомів, які полегшують засвоєння граматичних правил та їхнє подальше використання у мовленні.

По-третє, важливо використовувати методи та прийоми, спрямовані на розвиток пізнавальних здібностей учнів. Це допомагає студентам краще розуміти граматичні концепції та навички і використовувати їх в практичних ситуаціях.

Загалом, ми можемо визначити, що формування мовленнєвих умінь у іноземній мові неможливе без оволодіння мовним граматичним матеріалом. Ця систематична робота щодо осмислення граматичних концептів виконується протягом всього курсу вивчення іноземної мови, дотримуючись принципів наступності навчання. Незважаючи на те, що студенти вже мали досвід вивчення іноземної мови в школі, характер удосконалення їхньої граматичної компетенції повинен змінюватися на різних етапах навчання.

На початковому етапі вивчення фахової англійської мови корисним є не лише повторення та систематизація граматичних правил, але також їх корекція. Досвід роботи зі студентами мовних факультетів вищих навчальних закладів показує, що часто студентам потрібно починати вивчення граматики знову

через те, що групи складаються із випускників різних шкіл із неоднорідним рівнем знань. Такий корективний курс граматики вимагає багато часу, якого зазвичай не передбачено у навчальних програмах.

Для поліпшення розуміння та використання граматичних правил можна звернутися до авторитетних граматичних видань. Однак, навички засвоєння граматики відповідно застосовувати на практиці важливіші, ніж просто теоретичне засвоєння. Загалом відомо, що вивчення граматики англійської мови є однією з найскладніших частин вивчення граматичних конструкцій. Англійська мова за фаховим спрямуванням є одним із предметів, які вивчають студенти вищих навчальних закладів. Проте, часто вони не мають достатньо часу для вивчення цієї мови і, як наслідок, зіштовхуються з труднощами при читанні неадаптованих англійських текстів та розумінні іншомовного мовлення на слух.

Формування раціонального підходу до вивчення граматики англійської мови важливе для студентів, оскільки навіть ідеальне знання граматичних правил не гарантує повного розуміння мови. Але, з іншого боку, повноцінне володіння мовою неможливе без наявності граматичних умінь. Вивчення граматики допомагає студентам засвоювати мовні конструкції свідомо, а не шляхом заучування мовних формул напам'ять.

У навчальних закладах практичні цілі вивчення граматики полягають у формуванні у студентів граматичних навичок як у продуктивних, так і у рецептивних видах мовленнєвої діяльності. Головна мета полягає в тому, щоб студенти засвоювали програму граматичного мінімуму, який дозволить їм користуватися англійською мовою як засобом спілкування. Такий програмний мінімум повинен бути достатнім для реального використання мови в межах навчального курсу.

Грамматична компетенція конструює у своїй системі взаємопов'язаність конструктивних компонентів:

мотиваційного (заохочення фахівця до саморозвитку та самовдосконалення, орієнтації на підвищення рівня обізнаності граматичною структурою мови);

гностичного (усвідомлення вирішальної ролі комплексу теоретичних знань англomовної граматики у розвитку особистості);

діяльнісного (реалізація теоретичних знань на практиці);

особистісного (здатність студентів до внутрішнього саморозвитку особистості, логічного осмислення граматичних явищ англійської мови),

існування яких є важливою умовою англomовної професіограми студента-медика [11].

При навчанні правильної побудови та структури речень слід брати до уваги також їх змістове та тематичне наповнення: граматичні вміння формуються на рівні як окремих структур, так і зв'язного діалогічного та монологічного мовлення. Така презентація дає можливість тренувати граматичні структури не відокремлено, а в тематичному зв'язку.

На рецептивному етапі набуття граматичних навичок слід оволодіти навиками розпізнання та розуміння граматичної інформації в письмовому й усному форматі.

Наукове підтвердження системи засвоєння граматичного матеріалу розглядає такі основні етапи роботи над граматичними концептами:

Етап презентації граматичних явищ і створення підґрунтя для подальшого формування навичок: На цьому етапі вчитель або навчальний матеріал надає студентам інформацію про граматичні явища, надає пояснення і приклади. Це є важливим етапом для введення нових концепцій і створення бази для подальшого вивчення.

Формування мовленнєвих граматичних умінь шляхом їх автоматизації в усному мовленні: Після вивчення граматичних правил, студенти мають можливість практикувати їх у реальних усних спілкуваннях. Це сприяє автоматизації використання граматики під час мовлення.

Включення навичок до різних видів комунікації: Студенти повинні вміти застосовувати вивчені граматичні правила в різних видах комунікації, включаючи письмове мовлення, аудіювання та читання. Це допомагає їм розвивати повні значення граматичних конструкцій.

Розвиток мовленнєвих навичок: Навички розуміння, використання і викладання граматичних концепцій під час мовленнєвої діяльності допомагають студентам розвивати свою мовленнєву компетентність і впевненість в користуванні мовою.

Для кращого розуміння граматичних явищ важливо використовувати теоретично-практичний метод. Цей підхід включає коротке пояснення граматичного явища, пов'язаного з формуванням і використанням цього явища в мовленні. Після теоретичного пояснення надаються вправи, які розвивають навички використання граматичних концепцій у практичних ситуаціях.

Вправи для формування граматичних навичок можуть бути поділені на кілька категорій, включаючи мовні завдання (побудувати речення за зразком, переформулювати речення тощо), умовно-мовленнєві завдання (відповіді на запитання, використовуючи певні граматичні форми), та істинно-мовленнєві завдання, які сприяють розвитку мовленнєвої компетентності (опис ситуації за допомогою граматичних засобів, прослуховування та обговорення текстів тощо) [7, с. 9].

Граматична компетенція забезпечує системне знання лексичного, морфологічного, словотвірного, синтаксичного, фонетичного та орфографічного аспектів мови задля формування осмислених і зв'язних висловлювань; володіння граматичними поняттями, а також засобами вираження граматичних категорій; навички і вміння адекватно використовувати граматичні явища у мовленнєвій діяльності в різноманітних ситуаціях спілкування для розв'язання мовленнєво-розумових проблемних завдань [3, 20].

Звернемо увагу на важливість вправ та завдань, спрямованих на розвиток граматичної компетенції у вивченні англійської мови. Ці завдання активізують

тренувальні навички та сприяють опануванню англійської мовної компетенції на різних рівнях - морфологічному, синтаксичному та словотвірному.

Морфологічний аспект англійської граматики включає порядок слів, використання службових та структурних слів, а також використання закінчень, суфіксів та префіксів для створення слів. У синтаксичному плані, важливими є фіксований порядок слів і правильна структура простих і підрядних речень.

Текст наголошує, що морфологія, синтаксис і словотвір є важливою основою для правильного функціонування мовних форм у специфічних комунікативних ситуаціях. Освоєння цих аспектів граматики допомагає у вираженні комунікативних ситуацій у різних видах мовленнєвої діяльності, таких як читання, говоріння, письмо та аудіювання.

Зразками мовних (некомунікативних) вправ, спрямованих на оволодіння словотвірними та морфологічними концептами англійської мови, можуть бути завдання:

1. Write the nouns, adjectives, verbs and adverbs from the following words: Blind, tooth, ill, educate, danger, operate, pain, protect, prevent, special, health, treat, usual, harm ... [1, 70].

2. Use the suffix –logy to write a word that means each of the following: study of viruses _____ study of fungi _____ study of bacteria _____ [6, 96].

3. Form the opposites by adding negative prefixes: ___ infectious, ___ possible, ___ protected, ___ existent ... [5, 183].

Вправи морфологічного та словотвірного спрямування мають репродуктивний та тренувальний характер, оскільки надають майбутньому медичному працівникові іншомовну грамотність, без якої неможливе формування іншомовної фахової комунікативної діяльності. Завдання для формування граматичних вмінь і навичок з метою оволодіння іншомовним синтаксичним матеріалом відзначаються наявністю мовленнєвих конструктів.

Для утворення питальних речень, визначення часових форм тверджень, трансформування речень у різні граматичні (здебільшого часові) комбінації, необхідно залучити лексичні концепти.

На початковому етапі засвоєння та вдосконалення синтаксичних конструкцій корисними будуть мовні вправи:

1. Transform the following sentences in the Past and Future Perfect Passive:

1. The work has been completed.
2. The cavity has been filled.
3. The pulp has been infected [1, 78].

2. Rearrange the words to form the sentences:

1. immunodeficiency / failure / system / the immune / in / The / term / refers to / any

2. response / An anaphylactic / generalized / allergic / a severe / reaction / is

3. lymphoid / in / The B / tissue / cells mature [5, с. 218 – 219].

Умовно-мовленнєві граматичні вправи спрямовані на тренування комунікативної діяльності. У навчально-методичній англomовній літературі медичного спрямування простежуємо такі умовномовленнєві завдання:

1. Here are the answers to some questions from the text. What are the questions?

1. Each nucleus may contain one or more nucleoli.

2. Yes, it is. It is the basic unit of living organism. 3. The surfaces of some of the membranes are smooth [12, 33].

2. Put the verbs in the brackets in the proper tense using the rules of sequence of tenses: Doctor said that:

1. The patient (to be) under medical care before the surgeon began the operation.

2. They (to isolate) the patient with the grippe.

3. My experiments not (prove) anything yet [1, 106].

Призначення мовленнєвих завдань – розвиток мовленнєвої діяльності тому їх відносять до спектру комунікації. Такі вправи творчі, складні і використовуються для розвитку мовленнєвих умінь: складання комунікативних ситуацій, тестів, міні-творів, тем-промов тощо.

Можемо привести наступні приклади:

1. Write a brief story using the words below.
2. Work in groups of three to discuss the following points.
3. Work in pairs. Compose short dialogues on the topic.
4. Provide your mates with some interesting facts about ...
5. Try to guess what it is!

Завдяки використанню передтекстових та післятекстових вправ граматичної компетенції можна глибоко осмислити та зрозуміти прочитане, розкрити уміння правильно використовувати лексичний матеріал у діалогах і в монологічному мовленні. Завдання на знання граматики передбачають тренування умінь, здатність розуміти та передавати іноземною мовою зміст оригінальних англомовних текстів, формуючи навички для ведення бесід на професійні теми.

Висновок до 1 розділу

Отже, в українській освітній сфері є потреба у використанні сучасних підходів до вивчення іноземних мов у школах. Сполучення традиційних і сучасних методик може покращити рівень викладання іноземних мов та збільшити знання учнів.

У формуванні граматичної компетенції учнів важливо, щоб вони вміли виконувати мовні вправи, включали умовно-мовленнєві та істинно-мовленнєві завдання, орієнтувалися на засади засвоєння теоретичних знань та використовували методи розвитку своїх пізнавальних здібностей. Важливо також вміти застосовувати ці знання в практиці.

Особлива увага надається умовно-мовленнєвим та істинно-мовленнєвим вправам, оскільки вони допомагають розвивати як рецептивні, так і продуктивні навички в мовленні.

Звертається увага на проведення подальших досліджень, спрямованих на теоретичне обґрунтування організаційно-методичних умов формування граматичної компетенції студентів-медиків з використанням текстоцентричного підходу.

Загалом, варто акцентувати увагу на вивченні іноземних мов в українській освітній системі, а також на ролі граматичної компетенції учнів.

Розділ 2. Методичні рекомендації організації розвитку письма на уроках англійської мови

2.1 Педагогічні умови формування граматичних навичок учнів середнього шкільного віку на уроках англійської мови

Немає жодних сумнівів, що суспільство сьогодення є багатонаціональним і політкультурним. Процеси глобалізації, міграції та імміграції забезпечують розповсюдження цінностей різних культур і націй по всьому світу.

Сучасна реформа освіти вимагає нових підходів до навчання. Важливо акцентувати увагу на культурологічному аспекті вивчення мови, сприяючи розвитку соціокультурної компетенції учнів. Нова педагогічна стратегія передбачає ознайомлення учнів з різноманітним світом мов, культур, цінностей та правил. Зрозуміло, що ефективна система навчання може успішно функціонувати лише за умови дотримання конкретних організаційно-педагогічних умов.

Поняття "умова" розглядається як сукупність чинників, які впливають на об'єкт чи явище, створюючи специфічне середовище для подій. У загальному сенсі, це включає постійні чинники суспільного, побутового та інших сфер оточення [10, с. 104].

В контексті освіти, термін "умова" охоплює сукупність змінних, які включають природні, соціальні, зовнішні та внутрішні впливи, спрямовані на фізичний, психологічний, моральний розвиток людини, а також на її поведінку, виховання, навчання та формування особистості [34, с. 36].

Оскільки в педагогічних дослідженнях існує різноманітні тлумачення поняття "педагогічні умови", важливо уточнити його зміст. Термін "педагогічні" вказує на те, що визначені обставини пов'язані з організацією освітнього процесу та зовнішнім середовищем, де відбувається навчальна та пізнавальна діяльність студентів, спрямована на формування в них конкретних знань, умінь та навичок. Для уточнення терміну "педагогічні умови" ми звертаємось до педагогічних словників, де це поняття розглядається як:

– вимогу, що висувається однією зі сторін; як усний або письмовий договір про що-небудь; як правила, встановлені в будь-якій сфері життя, діяльності; як обставини, за яких відбувається що-небудь [10, с. 99];

– обстановку, у якій здійснюється що-небудь, обставини, при яких відбувається що-небудь; обов'язкові обставини, передумови, що визначають, іб зумовлюють існування чого-небудь [14, с. 127];

– необхідну обставину, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь [3].

Дослідження явища "педагогічні умови" отримало увагу від різних науковців, серед яких О. Федорова визначає педагогічні умови як сукупність об'єктивних можливостей, пов'язаних із змістом навчання, методами, організаційними формами та матеріальними ресурсами, які сприяють успішному вирішенню завдань освітнього процесу. [7].

Важливим та ґрунтовним визначенням поняття "педагогічні умови" є трактування К. Касярум. Він розглядає їх як взаємопов'язану сукупність обставин, засобів і заходів у педагогічному процесі, спрямовану на ефективну професійну підготовку майбутніх фахівців. Автор визначає п'ять підгруп цих умов: психологічні, дидактичні, методичні, комунікативні, організаційні, які об'єднуються у дві групи – суб'єктивні внутрішньо-особистісні та об'єктивні зовнішні. [10].

Суб'єктивні внутрішньо-особистісні умови, або психологічні умови, визначаються як створення атмосфери стимулювання та позитивної мотивації для навчальної діяльності. Серед їхніх елементів важливо враховувати наступне: 1) загальні розумові здібності, які охоплюють здібність до якісного аналізу та класифікації, а також здібність до оцінювання причинно-наслідкових зв'язків і стосунків; 2) рівень розвитку абстрактно-теоретичного рівня свідомості; 3) ціннісне осмислення свого соціального статусу й мети отримання освіти.

Об'єктивні зовнішні умови включають дидактичні, методичні, комунікативні та організаційні аспекти. Дидактичні умови передбачають

співпрацю учасників освітнього процесу та дотримання принципів індивідуалізації, диференціації, системності та послідовності навчання.

Методичні умови визначаються як сукупність форм, методів та засобів навчання, спрямованих на формування у учнів певних знань, умінь та навичок, та пов'язані з навчально-методичним забезпеченням освітнього процесу.

Комунікативні умови, у свою чергу, пов'язані з вербальною і невербальною комунікацією, спрямованою на реалізацію процесу формування конкретних професійних умінь учнів під час навчання. Ці умови включають в себе організацію взаємодії учасників педагогічного процесу на основі діалогічності спілкування та створення комунікативних ситуацій тощо.

Організаційні умови складають сукупність операцій, спрямованих на досягнення прогресивних змін у процесі формування знань, вмінь та навичок через організацію діяльності вчителя та учнів. Ці умови включають:

Розробку системи оцінювання сформованості навичок, вмінь та знань.

Використання вітчизняного та зарубіжного досвіду у формуванні знань, вмінь та навичок учнів.

Забезпечення єдності наукових знань, емоційно-ціннісних суджень і практичних дій учнів, спрямованих на формування знань, умінь та навичок учнів.

Ці організаційні умови сприяють ефективному впровадженню педагогічного процесу та важливі для досягнення успішних результатів у навчанні. Обидві групи умов (суб'єктивні внутрішньо-особистісні та об'єктивні зовнішні) є нерозривними у своїй значимості.

Важливо відзначити, що вихідна значимість єдності всієї сукупності умов не виключає самостійного значення кожної з них. Кожна умова має свою специфічну роль на різних етапах формування граматичних навичок. Як стверджує К. Касярум, зовнішні умови можна визнати суто педагогічними, оскільки вони створюються педагогом як організатором зовнішнього середовища професійної підготовки, яке впливає на формування знань, умінь та навичок учнів [10].

З позиції педагогіки умови тлумачаться як важливі фактори, обставини та сукупність заходів, які визначають ефективність освітнього процесу. Єдність зовнішніх педагогічних умов та внутрішніх факторів є ключовими чинниками розвитку особистості в будь-якому освітньому процесі. Урахування цих чинників є обов'язковим для створення відповідного освітнього середовища на всіх етапах навчання, розвитку і виховання людини.

Позитивна мотивація до вивчення англійської мови є однією з ключових педагогічних умов. Зокрема, психологічні дослідження свідчать про те, що вчителі повинні зосереджувати свої зусилля на розвитку внутрішньої мотивації учнів, яка виникає з самої діяльності та є потужним стимулом.

Внутрішня мотивація визначає ставлення учнів до предмета та забезпечує продовження просування в оволодінні іноземною мовою. Коли учень має інтерес до самої діяльності – говорити, читати, слухати іноземну мову, вивчати нове, – це свідчить про наявність у нього навчальної мотивації. Це сприяє активному засвоєнню змісту освіти та досягненню успіхів у вивченні іноземної мови.

Класифікація мотивації навчальної діяльності на зовнішню та внутрішню є важливим аспектом розуміння психологічних факторів, які впливають на навчання дітей. Зовнішня мотивація визначається зовнішніми факторами, такими як похвала вчителя, визнання батьків, або прагнення уникнути покарання. Учні, що мають зовнішню мотивацію, часто спрямовують свою діяльність на невеликий часовий період і зацікавлені в інших стимулах, які не пов'язані з саморозвитком.

Ці учні можуть сприймати свої невдачі як постійні та закономірні, не вбачаючи можливості впливу на ситуацію. Для них важлива постійна підтримка та заохочення, інакше вони можуть відчувати відсутність власних здібностей, якщо не отримують похвали.

У контексті вивчення англійської мови це підкреслює важливість створення учбових ситуацій, що сприяють внутрішній мотивації, таким чином

розвиваючи не лише тимчасовий інтерес, але й бажання досягти сталого саморозвитку та покращення [7].

При внутрішній мотивації учні визначають власні цілі та працюють задля їх досягнення, не чекаючи на зовнішні винагороди.

Цей тип мотивації розвиває глибокий інтерес до предмета, базуючись на внутрішніх факторах особистості, таких як потреби, інтерес, допитливість та особисте задоволення. Учень, що має внутрішню мотивацію, переймається власною метою, підвищує свою самооцінку та відчуває внутрішню винагороду від досягнення цілей.

Це може призвести до того, що учень працює охоче із задоволенням, незалежно від зовнішніх винагород чи оцінок вчителя, завдяки внутрішньому інтересу та бажанню досягти власних цілей [7].

Різноманітні чинники впливають на мотивацію учнів, від інтересу до предмета та усвідомлення його корисності до впевненості в собі та вподобання до вчителя. Ці чинники дійсно взаємодіють та формують унікальні мотиваційні підґрунтя кожного учня.

У дітей середнього шкільного віку розвинене почуття обов'язку та відповідальності, а їхні інтереси стають менш ситуативними та більше пов'язаними із накопиченням знань. Стійкість мотивів визначається інтересами та особистими цілями учня. Це свідчить про те, що для досягнення успіху в навчанні важливо враховувати та підтримувати різноманітні потреби та бажання кожного учня [18, с. 56].

Захоплення підлітків часто набувають характеру захоплення та можуть бути виражені в сильних, але часто змінюються інтересах. Ці захоплення часто виходять за межі навчальної сфери та можуть бути зосереджені на різних сферах життя.

Невідповідність цілей і можливостей є характерною особливістю підліткового періоду, де завищений рівень прагнень і можливі труднощі в реалізації задуманого можуть викликати невдачі. Важливо підтримувати

підлітків у розумінні реальних можливостей та поступового досягнення мети, а також розвивати їхню самооцінку і усвідомлення власних здібностей.

Факт, що мотивація формується головним чином з урахуванням власної думки та виражається в упертості, також є важливим аспектом в підлітковому розвитку. Збереження та підтримка цієї властивості може бути важливим для стимулювання самостійності та ініціативи [7].

Метод використання пісень для вивчення граматики англійської мови дійсно є цікавим та ефективним. Музика може відігравати важливу роль у навчанні, особливо коли йдеться про вивчення іноземної мови. Пісні дозволяють учням не лише освоювати граматичні структури, але й розвивати навички аудіювання, розширювати словниковий запас і відчувати аутентичний вживання мови.

Застосування наочних засобів, які можуть бути як слуховими, так і зоровими, допомагає учням краще розуміти та запам'ятовувати матеріал. Це може включати в себе використання аудіо- та відеоматеріалів, схем, ілюстрацій, а також інших методів, які роблять навчання цікавішим та доступнішим. [16, с. 37].

Слухова наочність, представлена фонограмами та аудіозаписами, сприяє не лише засвоєнню граматичних структур, але і формує емоційний контекст, що допомагає учням краще сприймати та усвідомлювати матеріал.

Зорова наочність, яка використовує малюнки, фотографії, слайди та інші візуальні засоби, може значно полегшити процес вивчення, особливо в аспекті вивчення нових лексичних одиниць і граматичних структур. Вона дозволяє створювати асоціації та зображення, що полегшують розуміння та запам'ятовування.

Комбінація слухової та зорової наочності може створити комплексний та ефективний підхід до навчання, задовольняючи різні стилі навчання та індивідуальні особливості учнів.

Використання наочності в процесі навчання граматики має безперечні переваги.

Зорова наочність, така як малюнки, фотографії, слайди, не тільки забезпечує візуальну підтримку матеріалу, але й може стати семантично значущою. Вона допомагає створити конкретні образи та асоціації, що полегшує розуміння та запам'ятовування нового матеріалу.

Слухова наочність, така як аудіозаписи чи фонограми, вносить аспект звуку та вимови, допомагаючи учням аудіально сприймати та розпізнавати мовні зразки.

Комбінування цих методів не лише забезпечує різноманітність на уроці, але і враховує різні типи сприйняття учнів, зробивши навчання більш ефективним та цікавим. Використання наочності не лише активізує процес навчання, але й сприяє розвитку критичного мислення та творчого підходу до вивчення мови.

Наочність служить ілюстративним матеріалом для зорових сприймань учнів, допомагає вчителю застосовувати під час навчання спосіб зіставлення, порівняння, полегшує застосування аналізу й синтезу при вивченні граматичних явищ [7, с. 122].

Отже, для того, щоб краще сформувати граматичні навички учнів середньої школи треба дотримуватися у комплексі певних педагогічних умов: суб'єктивних внутрішньо-особистісних та об'єктивних зовнішніх. Великий вплив на розвиток знань, умінь та навичок має позитивна мотивація до навчання англійської мови.

Для міцнішого запам'ятовування граматичного або лексичного матеріалу треба використовувати наочність. Вона відіграє важливу роль у процесі вивчення іноземної мови і служить супроводжуючим компонентом процесу засвоєння і розуміння. Крім того, наявність наочності на уроці допомагає більш глибоко проникнути в тему, стимулює в учнів мислення, створює умови для творчої діяльності.

Активний граматичний мінімум включає знання та вміння використовувати різні граматичні конструкції при формулюванні власних

думок і висловлювань. Він є основою для письма та усного висловлення, дозволяючи людині ефективно виражати свої ідеї.

Пасивний граматичний мінімум включає здатність розпізнавати та розуміти граматичні конструкції, коли вони використовуються іншими особами в усному чи письмовому мовленні. Це важливо для сприйняття мовленнєвого контексту і ефективного розуміння комунікації.

Граматична усвідомленість включає у себе рефлексію над власним мовленням, розуміння граматичних явищ та їхніх функцій у мовленні. Це сприяє вдосконаленню мовних навичок та самооцінці власного рівня володіння мовою. Граматична усвідомленість є важливою частиною мовної компетенції, яка допомагає покращити мовні навички та комунікативні здібності [10, с. 42].

Граматична структура (ГС) - це механізм сигналів, що служить для передачі певних значень. Наприклад, наявність у реченні модального дієслова *can* у сполученні з перфектним інфінітивом сигналізує про подив з приводу виконання дії (*He can't have done it*); сигнал *'s* передає поняття приналежності: *Mary's book*). Існує три способи зображення ГС. За допомогою:

- вербальних правил (описових і правил-інструкцій); Описові правила мають констатуючий характер і формулюються у такий спосіб: ... формується за допомогою ...; вживається в таких випадках Правила-інструкції мають динамічний характер і є інструкціями до дії.. Наприклад: Щоб запитати про те, чи дія відбувається регулярно (*Present Simple*) поставте на перше місце такі форми допоміжного дієслова: *does* — для 3-ої особи однини, *do* — для всіх інших осіб однини і множини, на друге — підмет на третє — першу форму смислового дієслова (інфінітив без частки "to"), потім інші члени речення.

- моделей-схем (наприклад, використання геометричних фігур). Модель відтворює структуру, властивості, взаємозв'язки об'єкта і відносини між його елементами у спрощеній формі. Наприклад: модель розпорядження, наказу. *V (d) N Open Do the your window! morning exercises!* Схема – умовне графічне зображення об'єкта. У багатьох випадках модель-схема є ефективнішою за вербальне правило. Наприклад, схема спеціального запитання у *Present Simple*

(рівень фрази): Where do you live ? Трикутник означає питальне слово, маленьке коло – допоміжне дієслово, квадрат – підмет, велике коло – першу форму смислового дієслова..

- мовленнєвих зразків чи зразків мовлення. Зразок мовлення (ЗМ) – це типова одиниця мовлення, що служить опорою для утворення за аналогією інших одиниць мовлення, які мають таку саму структуру.

Класифікація рівнів мовленнєвих одиниць (ЗМ) відображає суттєві аспекти мовлення та її структурно-граматичні компоненти [26, с. 72].

Рівень словоформи (слова в його граматичній формі):

Цей рівень об'єднує основні морфологічні форми слова (наприклад, books - worked). Вивчення цього рівня допомагає розуміти граматичні особливості окремих слів.

Рівень словосполучення:

На цьому рівні важливо розуміти, як слова поєднуються в конкретних конструкціях (наприклад, "in the corner"). Це вивчення сприяє розвитку синтаксичних навичок.

Рівень фрази/речення:

Цей рівень охоплює синтаксичну структуру фраз і речень (наприклад, "I am reading"). Тут вивчаються основні граматичні правила та конструкції.

Рівень понадфразової єдності:

На цьому рівні розглядається взаємодія між реченнями та вище (наприклад, взаємодія між "This is a pen." та "The pen is black. "). Це сприяє розвитку навичок складання зв'язних висловлювань.

Рівень цілого тексту:

Цей рівень охоплює структуру та організацію тексту в цілому. Вивчення цього рівня допомагає розуміти, як різні частини тексту взаємодіють для вираження конкретної ідеї чи повідомлення.

Методична типологія в контексті вивчення іноземних мов визначається тими конкретними труднощами, які можуть виникати у процесі засвоєння граматичних структур іншої мови. Основні причини цих труднощів, які ви

вказали, пов'язані з інтерференцією рідної мови, іншими словами, впливом рідної мови на процес вивчення іншої.

Інтерференція виникає тоді, коли учні використовують граматичні структури, характерні для їхньої рідної мови, у спробі вивчати іншу мову. Це може включати в себе неправильне вживання часів, порядку слів, артиклів, прийменників та інших граматичних елементів, що відрізняються в різних мовах. Такі труднощі можуть бути особливо вираженими на початкових етапах вивчення.

Для подолання цих труднощів, вчителі часто використовують методику порівняльної граматики, акцентуючи увагу на відмінностях між структурами рідної та іноземної мов. Також важливо стимулювати студентів до усвідомлення цих відмінностей та активної практики, щоб покращити їх граматичні навички в іншій мові.

Щодо англійської мови, то весь граматичний матеріал з огляду на труднощі, які виникають у процесі його засвоєння, можна об'єднати у три групи:

1. Граматичні явища, які не вимагають додаткових пояснень, оскільки є подібними з явищами рідної мови (порядок слів, зокрема вживання означення перед іменником, утворення множини, утворення ступенів порівняння прикметників тощо). Учнів потрібно навчити перенести граматичні навички з рідної мови в іноземну.

2. Граматичні явища, які вимагають корекції (уточнення) (Наприклад, *money is, the moon – she, the sun – he*)

3. Граматичні явища, які є новими (дивними) для учнів. Вони потребують пояснення, тому що в учнів необхідно сформувати нові граматичні навички (це артиклі, система часових форм, неособові форми дієслова, модальні дієслова). У процесі роботи над граматичним матеріалом вчитель повин враховувати означені труднощі і відповідним чином організувати роботу [22, с. 15].

В методиці вивчення іноземних мов, включаючи граматику, існує декілька основних підходів до формування граматичної компетентності, які

можуть бути вибрані в залежності від методології викладання та конкретних завдань уроку чи курсу. Ці підходи є наступними:

Імпліцитний підхід:

Структурний метод: Акцентується на безпосередньому вживанні граматичних структур без формального пояснення правил.

Комунікативний метод: Використовується в контексті реальних комунікативних завдань, де учні вивчають граматичні структури, взаємодіючи мовою в різних ситуаціях.

Експліцитний підхід:

Дедуктивний метод: Починається з пояснення граматичних правил, після чого надаються приклади та вправи для закріплення.

Індуктивний метод: Учні вивчають граматичні структури шляхом спостереження за прикладами та вправами, після чого формулюють правила самостійно [8, с. 32].

Диференційований підхід:

Поєднання різних методів та підходів залежно від конкретних ситуацій і вимог навчання.

Може включати як імпліцитні, так і експліцитні елементи, щоб найкращим чином відповідати потребам учнів.

Вибір конкретного підходу або їх комбінації залежить від цілей вивчення, типу учнів, контексту вивчення та вчителя.

Наприклад - початкова школа (індуктивний метод) - основна школа (індуктивний і дедуктивний метод) - старша школа (дедуктивний метод).

Формування ГК здійснюється у два етапи:

- етап ознайомлення з новим граматичним явищем / ГС
- етап автоматизації дій учнів з новою ГС.

1. Ознайомлення з новим граматичним явищем/ ГС передбачає: - повідомлення функції ГС - демонстрація вживання ГС у типовій ситуації мовлення; - перевірка розуміння функції ГС; - фонетичне опрацювання ГС; - формулювання правил утворення ГС; - запис ГС. Ознайомлення з ГС доцільно

здійснювати у контексті або у типовій ситуації мовлення. З цією метою можна використовувати реальні та уявні ситуації, створені різними засобами — за допомогою вербального опису, ілюстративного, предметного або дійового унаочнення. Пояснивши функцію ГС, доцільно звернути увагу учнів на її форму, зокрема на те, які граматичні компоненти складають цю структуру (допоміжні дієслова, закінчення тощо). Відтак учням потрібно узагальнити те, що вони вивчили про функцію та форму нового граматичного явища. З цією метою вчитель дає учням правило (описове чи правило-інструкцію), яке вони записують у зошити.

Ефективним прийомом є використання моделей-схем, оскільки учні краще утримують в пам'яті ГС.

Правила (описові і правила-інструкції): Правила допомагають учням отримати чітку інструкцію щодо використання граматичних структур. Описові правила роз'яснюють суть явища, в той час як правила-інструкції вказують, як це використовувати у практичних ситуаціях.

Зразки мовлення: Надання конкретних прикладів використання граматичних структур допомагає учням легше їх розуміти та вживати в практичних ситуаціях.

Модель: Модель може бути використана для показу ідеального чи правильного використання граматичної структури [6, с. 118].

Схема: Схеми графічно відображають структуру граматичних явищ, що сприяє кращому їх розумінню та запам'ятовуванню.

Ілюстративна таблиця: Графічне відображення на таблиці допомагає учням легше орієнтуватися у відносинах між елементами граматичної структури.

Когнітивна метафора (КМ): Використання метафор допомагає учням асоціювати нові граматичні концепції із знайомими образами чи ідеями, полегшуючи їх розуміння.

Ці засоби не лише роблять уроки цікавішими, але і сприяють кращому розумінню та запам'ятовуванню граматичних структур.

Когнітивна метафора (КМ) відображає важливий аспект когнітивної діяльності людини і використовується для утворення нових понять, сприйняття схожостей та розуміння складних концепцій. Це ментальний процес, що допомагає відобразити абстрактні або сліди конкретних ідей на основі вже відомих знань чи образів [7, с. 78].

Приклад вербальної КМ: "Правильні дієслова «вдягнені» однаково, вони всі в уніформі (як солдати), а неправильні вдягаються» у різних дизайнерів, тому кожне неправильне дієслово особливе, унікальне."

В даному прикладі використовується метафора вдягання та дизайнерська уніформа для ілюстрації різниці між правильними та неправильними дієсловами. Це допомагає учням асоціювати граматичні концепції із конкретними образами, полегшуючи їх розуміння та запам'ятовування.

Приклад зображальної КМ: Метафора може також бути зображальною, наприклад, коли для пояснення складного процесу використовується аналогія з механізмом або виробничою лінією.

Застосування КМ сприяє ефективному навчанню, оскільки дозволяє учням створювати асоціації та враховувати подібності між абстрактними концепціями та конкретними об'єктами чи ідеями.

2. Автоматизація дій учнів з новою ГС здійснюється на двох рівнях:

- на рівні фрази;
- на рівні понадфразової єдності та міні тексту [3, с. 155].

Змістом етапу автоматизації є вправи і завдання різних типів і видів. У процесі виконання вправ доцільним є використання різноманітних засобів формування ГК : основних (підручник) і допоміжних (зображальна наочність, ілюстративні та підстановчі таблиці, картки, фонограми, відеофонограми, комп'ютерні вправи тощо).

Для формування ГК використовуються рецептивні і рецептивнорепродуктивні умовно-комунікативні і деякі некомунікативні вправи різних видів. Вправи на рецепцію – це вправи на впізнавання ГС,

диференціацію ГС, ідентифікацію ГС, вправи на вибір ГС за контекстом, вправи на перевірку розуміння ГС.

Приклади рецептивних вправ:

- вправи на впізнавання ГС (підкреслювання, виписування, називання, зачитування)
- вправи на диференціацію ГС
- вправи на ідентифікацію ГС
- вправи на вибір ГС за контекстом
- вправи на перевірку розуміння ГС

Перевірити розуміння ГС можна різними способами: за допомогою вибору твердження, що відповідає змісту ГС; функції, яку передає ГС; коментування думки, висловленої за допомогою ГС, перекладу речення, що включає нову ГС. Вправи на репродукцію ГС – це переважно рецептивно-репродуктивні умовно-комунікативні вправи на імітацію ЗМ, підстановку у ЗМ, трансформацію ЗМ, завершення ЗМ, відповіді на різні типи запитань, постановка запитань, а також на самостійне вживання ЗМ на рівні фрази і ПФЄ з новими ГС.

2.2 Аналіз навчальних посібників для вивчення англійської мови

Шкільний підручник відіграє ключову роль як основний інструмент передачі знань. У контексті освітньої реформи відзначається необхідність модернізації підручників, і вчителі вимагають доступу до навчально-методичних комплексів, які включають аудіо- та відеоматеріали.

Суттєвий внесок у вивчення підручників з англійської мови та розробку навчальних матеріалів для початкової школи здійснено в рамках досліджень О.О. Коломінова, К.І. Онищенко, В.М. Плахотника, С.В. Романа, О.Б. Бігича, М.В. Денисенка, М.З. Біболетової, І.М. Верещагіної, Г.В. Рогової, О.О. Ленської

та інших. У їхніх дослідженнях розглядаються ключові аспекти концепцій підручників для вивчення іноземних мов, а також подаються практичні рекомендації з ефективного використання матеріалів підручників, зокрема в роботі вчителів, таких як Т. Сірик, Л. Калініна, С. Роман, Н. Чумак [6]

Теми для розмов та граматичні правила, які висвітлені у підручниках, відповідають віковим особливостям дітей молодшого і середнього шкільного віку. Навчальний матеріал, який представлений у підручниках, систематично структурований, логічно викладений і легко зрозумілий, особливо після пояснень вчителя. Тексти написані простою мовою, що сприяє ефективному розумінню дітьми.

Українські автори, зокрема О.Д. Карп'юк, розробили навчально-методичні комплекси, які отримали широкий розголос і визнання серед вчителів та учнів початкових класів. Вони вже кілька років поспіль використовуються як основний засіб навчання в українських школах. Це підтверджено результатами опитування, проведеного серед педагогічних працівників та учнів загальноосвітніх закладів у різних областях України у вересні 2018 року.

Варто проаналізувати навчально-методичні комплекти автора О.Д. Карп'юк. Англійська мова: Підручник для 3-го класу загальноосвітніх навчальних закладів.

1. Підручник рекомендований Міністерством освіти і науки України, відповідає навчальній Програмі з англійської мови, хоча й містить деякі неточності.

2. Підручник має певну структуру. Граматичні правила подані у вигляді таблиць, що сприяє кращому усвідомленню матеріалу. Але пояснення функцій відповідного граматичного явища відсутні, а завдання до виконання вправ мають некомунікативний характер. При використанні підручника О.Д. Карп'юк вчитель має пояснювати учням весь поданий матеріал. Підручник радше нагадує стислий конспект того, про що говоритиме вчитель на уроці.

3. Підручник О.Д. Карпюк відповідає науковій та педагогічній концепції викладання. Граматичні структури подаються у мовленнєвих зразках, які входять до складу діалогів або текстів, а також виносяться в окремі рамочки.

4. Передбачене використання аудіоматеріалів. Зокрема, у підручнику для 4-го класу в деяких уроках ознайомлення з певним граматичним матеріалом відбувається під час прослуховування аудіозапису текстів чи окремих слів.

При створенні підручників О.Д. Карп'юк не базується на власних досліджень і не враховує психолінгвістичні аспекти щодо послідовності вивчення іноземної мови учнями різних вікових груп. Відзначається відсутністю ігрових вправ, які можуть сприяти кращій комунікації та швидшому засвоєнню англійської лексики та граматики.

Як альтернатива, розглядаються підручники відомих британських видавництв, таких як MM Publications, Cambridge University Press, Pearson Longman, Express Publishing. Матеріали цих видавництв вже давно використовуються в спеціалізованих закладах освіти, таких як ліцеї, лінгвістичні гімназії та школи з поглибленим вивченням англійської мови. Важливим аргументом є той факт, що діти Великобританії та інших європейських країн використовують підручники цих видавництв, що може свідчити про їхню ефективність для навчання [5].

Навчальні матеріали, видані за кордоном, не мають грифа МОН, але отримали рекомендації Міністерства для використання в українських загальноосвітніх та спеціалізованих школах. Важливо відзначити високу якість поліграфії у підручниках для учнів молодшої та середньої школи, які містять багато малюнків та завдань. Ілюстрації допомагають кращому сприйняттю та запам'ятовуванню матеріалу, що особливо важливо для дітей молодшого віку.

Навчально-методичні комплекси від британських видавництв включають підручник, робочий зошит для учня, методичний посібник для вчителя та аудіокасети. Акцент на британській вимові вважається стандартом англійської мови, тому в аудіоматеріалах надається записи з носіями мови.

Видавництво Pearson Longman пропонує серію підручників «New Round-Up» від початкового рівня до 6 року вивчення. Проаналізуємо декілька підручників серії New Round-Up [1].

У комплект входять підручники для учнів, книги для вчителів, аудіодиски. У підручниках є багато вправ, які можна виконувати тут же, як у робочому зошиті. Книги містять багато кольорових малюнків, що допомагають учням візуально сприймати та краще запам'ятовувати новий матеріал. Граматичні правила подані у таблицях. Теорія в підручниках зовсім не описана, вони більше орієнтовані на удосконалення навичок з письма, складання усних діалогів, розвитку говоріння та аудіювання. Граматичні явища пояснює вчитель.

Підручники іноземних видань використовують вправи, близькі за форматом завдань зовнішнього незалежного оцінювання та міжнародних сертифікатів KET, FCE, CAE, IELTS, TOEFL та інших тестів, що стане в нагоді всім учням, які планують удосконалювати свої знання з англійської мови та пов'язати вивчення іноземної в майбутньому.

Підручники британських видавництв вирізняються не лише високою якістю поліграфії, але й насиченим та актуальним змістом. Особливу увагу приділяється висвітленню інформації про сучасних видатних особистостей, які є відомими серед підлітків, таких як актори, спортсмени та кіногерої. Учні отримують можливість познайомитися з новинками в галузях науки, техніки, астрономії, а також з вченими, які зробили значний внесок у різні сфери, наприклад, Стівен Джобс, Білл Гейтс, Ілон Маск.

Підручники також містять інформацію про здоровий спосіб життя та правильне харчування. Учні пропонується вивчення різних видів спорту та відомих спортсменів. Завдяки такому підходу, школярі мають можливість поглибити свої знання, створити презентації та розповісти про своїх улюблених артистів чи спортсменів, що підтримує їх творчість та досягнення.

2.3 Інноваційні підходи до розвитку володіння іноземною мовою, вивчення граматики у середній школі

Сучасні завдання загальноосвітніх закладів на сьогоднішній день орієнтовані на формування нового типу учнів, які в майбутньому стануть випускниками. Цей тип учнів характеризується відкритістю до спілкування, толерантністю та здатністю аналізувати події навколишнього світу та адекватно реагувати на них.

Однією з ініціатив є впровадження систематичного вивчення англійської мови з 5 класу. Це сприяє учням у раціональному виборі майбутнього навчального профілю, створює сприятливі умови для їх самовизначення і самореалізації, а також сприяє диференціації та індивідуалізації навчання в старшій школі.

Використання елементів інноваційних технологій разом з найкращими практиками традиційного навчання та творчим пошуком вчителя може сприяти формуванню ключових компетентностей учнів, таких як мовленнєва, мовна, соціокультурна, діяльнісна та комунікативна [3, с. 360].

Сучасний вчитель повинен бути гнучким та обладнаним різноманітними методами навчання, не обмежуючись лише однією технологією чи методом. Застосування різних інноваційних теорій та технологій, включаючи метод проектів, дозволяє вчителю знаходити найефективніше поєднання для досягнення поставлених дидактичних цілей. Метод проектів дозволяє учням самостійно визначати цілі та засоби їх досягнення, враховуючи їхні інтереси, особливості та здібності [19, с. 322].

Формування внутрішнього мотиву мовленнєвої діяльності при проектному навчанні значною мірою залежить від кількох ключових факторів. Перш за все, важливим є зв'язок ідей проекту з реальним життям, що надає завданню конкретність та практичну цінність. Крім того, важливо, щоб усі учасники проекту виявляли інтерес до виконання роботи.

Досвід показує, що учні, залучені до проектної діяльності, не лише розвивають креативне мислення, але й активно використовують знання,

отримані в інших предметах. Вони вчать визначати проблему, обдумувати можливі шляхи її вирішення, обговорювати методи дослідження та оформляти кінцеві результати.

Окрім того, в сучасному освітньому середовищі існує багато ігор, що використовують інноваційні елементи та ідеї, відповідаючи вимогам комунікативного та діяльнісного підходу. Ці ігри не лише стимулюють інтерес учнів, але і сприяють розвитку їхніх мовленнєвих та комунікативних навичок, сприяючи активному залученню до навчального процесу [21, с. 43].

Запропонуємо деякі з них, які використовуються при викладанні англійської мови.

Dual dictation

Ask pupils to get into pairs to write a dialogue. When pupil A is speaking, pupil B should write down what they are saying and vice versa. When they have finished the conversation, they should check what each other has written and put the two sides of the conversation together.

You could then ask pupils to perform their dialogues again to the rest of the class, or to swap with other pairs. This activity works best if you give pupils a theme or role-play, e.g.

- 1) A conversation between friends about holidays
- 2) An argument between siblings
- 3) An interview with a famous person
- 4) A scene from a film

This is an oral story-creating and relating activity.

Preparation: Before the lesson, the teacher fills paper bags with 5-6 random objects. You'll need one bag per group of pupils. To make this activity interesting, the objects should be diverse and unrelated to each other. An example of a diverse content bag is a postcard from London, a can-opener, a candle, a surgical mask, a theatre programme, a teddy bear

Procedure: At a signal, each group of pupils opens its bag, removes its objects and invents an oral story incorporating all the objects found in the bag. The stories

become very complex and creative in order to make each object a step in the plot. When the groups have finished, each group shares its story with the whole class. Each pupil in the group should tell one part and hold up the related object when it is mentioned in the story.

Завдання та ігри такого типу ефективно сприяють розвитку переважно усного мовлення, роблячи значний внесок у мовленнєву діяльність. Цей розвиток характеризується якісними змінами у змісті мовлення, більшою природністю, вмотивованістю та інформативністю.

Важливо відзначити, що вимога сучасності – це використання мультимедійного потенціалу новітніх технологій на уроках іноземних мов. Це дозволяє акцентувати увагу учнів на самостійній роботі та змінює та збагачує зміст уроку. Застосування мультимедійних засобів вимагає від школярів та вчителя комп'ютерної грамотності, сприяючи при цьому підвищенню інтересу до вивчення мови.

Такий підхід дозволяє створити більш динамічне та залучаюче навчальне середовище, розширюючи можливості учнів для взаємодії з мовою та їхнього саморозвитку.

Технології неперервно розвиваються, і на сьогоднішній день комп'ютерні системи пропонують багато додатків та ігор для вивчення іноземних мов, які можуть бути використані на уроках для учнів 5-9 класів. З урахуванням того, що сучасні учні добре орієнтовані в мобільних пристроях та виявляють підвищений інтерес до них, використання подібних технологій на уроках не має ніяких перешкод.

Ці додатки легко завантажуються на особистий мобільний пристрій (смартфон, планшет і т.д.) і мають розвивально-розважальний характер. Основна функція таких програм - забезпечення безпосереднього навчання у формі гри. Це дозволяє створити інтерактивне та захоплююче навчальне середовище, де учні можуть ефективно вивчати іноземну мову, поєднуючи навчання із задоволенням від гри [27, с. 118].

Використання ігор та креативних методів на уроках іноземних мов для учнів 5-9 класів виявляється важливим елементом успішної навчальної практики. Наприклад, гра, в якій учні відгадують закодовані слова за допомогою різнокольорових карток, або складання повних речень іноземною мовою з окремих літер, дозволяє створити невимушену та захопливу атмосферу, у якій учні з інтересом вивчають нові слова та конструкції.

Також використання мультиплікаційних персонажів для перекладу улюблених цитат з мультфільмів або фільмів робить навчання більш захопливим та запам'ятовуваним. Дослідження підтверджує, що інформація, подана у формі гри чи взаємодії з девайсами, легше сприймається дітьми порівняно з традиційними методами.

Ці ігри також викликають зацікавленість у вивченні, сприяючи розвитку терплячості та концентрації уваги. Важливо пам'ятати, що такі методи допомагають не лише в навчанні мови, але й виховують позитивне ставлення до вивчення та розвивають навички співпраці та творчого мислення [34].

Такий підхід до вивчення іноземних мов із використанням ігор та креативних методів в значній мірі розширює пізнавальні, творчі та комунікативні можливості учнів, сприяючи їхньому кращому засвоєнню англійської чи німецької мови. У процесі вивчення іноземної мови на достатньому рівні в старшій школі, учні розвивають важливі навички.

Навички вільного спілкування в різних ситуаціях, уміння формулювати та відстоювати власну думку, участь у дискусіях, оцінка життєвих явищ, аналіз моральних, суспільних, історичних та інших питань сучасності – все це входить у комплекс навичок, які учні отримують під час вивчення мови через інноваційні техніки. Крім того, вони навчаються висловлювати своє ставлення до різних аспектів життя, що сприяє їхньому загальному розвитку та формуванню критичного мислення.

Розглянемо способи і завдання формування навичок письма

Вивчення письма в англійській та загальноєвропейській культурі включає різні етапи, і важливо приділяти увагу кожному з них. Навички письма

розвиваються послідовно, починаючи з запису ідей та ключових словосполучень, переходячи до трансформації текстів та написання власних мовних творів.

Вправи, спрямовані на розвиток письмових навичок, можуть мати багатофункціональний характер і вирішувати кілька завдань навчання і мови, і мовлення.

Один з видів вправ - це списування з додатковим завданням, де учні вставляють пропущені слова або розкривають дужки. Також важливо навчати раціональному списуванню, спостерігаючи за зміною обсягу запам'ятовуваної інформації та униканням простого слово в слово копіювання.

Контроль і вивчення причин, які можуть впливати на швидкість та правильність списування, дозволяє вчителю ефективно підтримувати учнів у розвитку їхніх навичок письма [2, с. 123].

Виписування з тексту:

- ключових слів;
- відповідей на питання.

Завдяки виконанню таких завдань, одночасно можна досягти розвитку навичок пошукового читання, вміння виділяти головне і аргументувати свій вибір з посиланням на джерело.

Вправи на трансформації. Важко не погодитися з тим, що вміння перебудувати фразу, легко знайти заміну слову, передати одну і ту ж думку різними способами може значно сприяти розвитку мовних навичок і рідною мовою, а тим більше іноземною, де запас слів і граматичних структур набагато скромніше.

Вправи на граматичні, лексичні, синтаксичні трансформації шліфують різні мовні навички, формують велику мовну рухливість і мобільність.

Наприклад: Two books are on the table. There are two books on the table [24, с. 46].

Знаходження помилок в реченнях та текстах - це важлива складова розвитку письмових навичок учнів. Навіть при вивченні української мови не

завжди відзначають відмінності між писемним та усним мовленням, а також недостатньо враховують ступінь формальності в письмовому спілкуванні.

Дійсно, важливо вивчати особливості оформлення письмових текстів, їхню відмінність від усно-мовних виразів та враховувати відмінності між рідною та іноземною мовами, наприклад, англійською. При цьому учні повинні розуміти правила правопису, пунктуації та граматики для правильного використання мовних засобів в письмових висловлюваннях.

Знаходження та виправлення помилок сприяє розвитку мовної грамотності, удосконаленню виразності та чіткості висловлювань, а також розвиває вміння самостійно аналізувати і вдосконалювати своє письмо.

Наприклад: There are one apple on the table. There is two books on the shelf [24, с. 50].

Вправи на логічний розвиток задуму. Сюди можуть входити завдання:

- 1) завершити речення (бажано, щоб це були речення відкритого типу, тобто не передбачають жорстко фіксованого закінчення);
- 2) скласти питання до наявних відповідей і навпаки;
- 3) з'єднати розрізнені частини речень / тексту в логічному порядку і так далі;
- 4) передбачити закінчення тексту, який був прочитаний або прослуханий частково.

Вправи на скорочення тексту. Під текстом можна розуміти і речення, і більш розгорнутий мовний твір. Важливо навчити учнів виділяти в ньому ключову думку, відкинувши другорядні деталі. Без цього неможливо працювати з довідковою літературою, виконувати інші завдання, найтіснішим чином пов'язані з підготовкою письмових робіт [11, с. 67].

Розглянемо ігрові вправи які можуть використовуватися як засіб навчання письма на уроках англійської мови.

Ігрова діяльність є потужним і ефективним інструментом для вивчення та розвитку навичок, зокрема писемного мовлення. Використання ігор на уроках

дозволяє зробити навчання цікавим та захопливим для дітей, зменшити навантаження та створити позитивну атмосферу в класі.

Гра, як засіб навчання, дозволяє вчителям пояснити новий матеріал у доступній та цікавій формі, розвивати та вдосконалювати навички учнів, а також мотивує їх активно залучатися до навчання. Ігрова діяльність створює можливості для творчого виявлення знань та навичок, сприяє формуванню навичок роботи в групі та розвитку критичного мислення.

Дуже важливо враховувати індивідуальність учнів та створювати ігри, які враховують їхні інтереси та рівень вивчення мови. Це допомагає не лише ефективно вивчати писемне мовлення, але і зробити процес навчання приємним та емоційно насиченим [18, с. 76].

Використання ігрових форм у процесі навчання письма дійсно приносить багато переваг:

Заохочення до активної діяльності: Гра створює стимул для учнів брати активну участь у навчанні, робить процес цікавим та захопливим.

Ефективне управління навчальним процесом: Гра може бути ефективним інструментом управління навчанням, забезпечуючи певний рівень контролю та стимулюючи розвиток конкретних навичок.

Практична діяльність: Гра сприяє засвоєнню інформації через власну діяльність учнів, що є особливим видом практики. Цей підхід дозволяє краще розуміти та запам'ятовувати матеріал.

Самовираження та самовизначення: Гра надає учням можливість виражати себе, розвивати і виявляти свої унікальні здібності, що сприяє їхньому самовизначенню та саморозвитку.

Стимулювання до досягнення мети: Гра має чіткий результат, що стимулює учнів до досягнення мети і осмислення шляху досягнення цієї мети.

Змагальність та комфортний стан: Елементи змагальності можуть бути привабливими для учнів, а приємні відчуття, отримані від гри, створюють комфортну атмосферу на уроках та підтримують бажання вивчати мову.

Активізація розумової діяльності: Завдання гри, особливо ті, що мають загадковий характер, активізують розумову діяльність учнів, спонукаючи їх до пошуку відповідей та розвитку критичного мислення.

Синтетичний характер: Гра, як метод та форма навчання, об'єднує різні методи активного навчання, створюючи синтетичний підхід до освіти.

Використання ігор під час вивчення письма надає учням можливість не тільки ефективно засвоювати матеріал, а й насолоджуватися самим процесом навчання.

Гра в навчанні мови виявляється важливим інструментом, оскільки доступна для практично кожного учня, включаючи тих, хто має обмежені знання мови. У грі всі учасники рівні, і слабкий в мовній підготовці учень може виявити виняткові властивості, такі як винахідливість та кмітливість, що іноді важливіше, ніж самі знання. Гра створює атмосферу рівності, захопленості та радості, допомагаючи учням подолати сором'язливість, пов'язану з використанням іноземних слів, і знижує страх перед помилками, позитивно впливаючи на результати навчання. Гравці непомітно засвоюють мовний матеріал, відчуваючи при цьому задоволення, і можуть висловлювати свої думки письмово нарівні з іншими [11, с. 276].

Питання щодо формування навичок писемного мовлення, специфіки письмової комунікації на початковому етапі, ще не повністю досліджено, являє собою предмет наукового і методично-прикладного дослідження. Закономірними можна вважати питання: «Як і з чого правильніше починати, щоб досягти бажаних результатів у навчанні письма?»

Опираючись на практичний досвід, навчання письму починається з першого уроку, з першої літери англійського алфавіту, і протягом першого року навчання проводиться активна робота з оволодіння каліграфією англійської мови, а також орфографією в межах вивчення лексики.

Для запам'ятовування правил передачі звучних слів на письмі діти користуються колірною сигналізацією (голосні позначаються одним кольором, приголосні – іншим, або виділяються різними кольорами літери, відповідні

різним звукам). Існує декілька кроків ефективного розвитку навичок та вмінь письма та писемного мовлення.

Розвиток письмових навичок на уроках іноземної мови важливий і вимагає врахування обмеженого часу. Перше, що слід враховувати, це регулярне включення вправ на розвиток письмових навичок під час кожного уроку, навіть при обмеженому часі. Друге, важливо пам'ятати, що ігрова діяльність має великий вплив на мотивацію учнів і сприяє міцності запам'ятовування матеріалу.

Доцільно використовувати різні ігри для розвитку письмових навичок, такі як "Відгадайка" чи "Алфавітні перегони". Ці ігри допомагають учням навчатися правильно писати слова, запам'ятовувати їх графічну форму та розвивати орфографічні навички.

Окрім цього, важливо надавати достатньо практики в написанні слів, щоб учні могли запам'ятовувати їх графічну форму. Словникові диктанти є ефективним методом, оскільки вони допомагають зняти напругу і дозволяють учням зосередитися на правильному написанні слів.

Узагальнюючи, важливо поєднувати різноманітні методи та вправи для ефективного розвитку письмових навичок на уроках іноземної мови («Silent Dictation», «Memory Dictation»).

Перетворюючи диктант в захоплюючу гру, вчитель створює тим самим «ситуацію успіху», адже навіть слабкі учні можуть мати непогану зорову пам'ять, а значить, добре впоратися з диктантом. Для закріплення орфографічних навичок ефективні наступні ігрові завдання: «Bingo» і «Аукціон» [17].

Для відпрацювання написання цілих слів можна запропонувати наступні дидактичні ігри «Captain» або «Встав букву». Анаграми, які є словами з переплутаними буквами, є популярним завданням для розвитку письмових навичок у дітей. Гра "Хто допоможе?" може бути ефективною для тренування уваги та навичок написання слів. Важливо, щоб завдання були належною складності та обсягу, і їхня складність повинна постійно зростати.

Розрізняють три рівні розгорнення письмового мовлення:

На рівні слова: Включає коментарі до картинок, створення словників тощо. Ці завдання сприяють закріпленню нової лексики і формуванню навичок письма та орфографії.

На рівні речення: Включає написання щоденників, коротких описів, розробку таблиць та опитувальників і т.д. Такі завдання допомагають закріплювати нові граматичні структури та фрази через їх використання в письмовій комунікації.

На рівні тексту: Включає коментарі до назв продуктів, рекламу, вітальні листівки, запрошення, квитки та навіть міні-книжки. Подібні завдання сприяють формуванню навичок планування, написання, редагування і розуміння структури письма.

Використання цих різних рівнів допомагає ефективно розвивати письмові навички учнів на різних етапах їх навчання. Приклад проведення уроку приведено у додатку А.

Для кожного рівня навчання іноземної мови були розроблені різні типи завдань, що допомагають ефективніше формувати навички та вміння письма та писемного мовлення. Наприклад це може бути завдання доповнити речення, скласти і записати список покупок, написати рецепт улюбленої страви; написати запрошення на свято; скласти і записати загадку, написати привітання другу з опорою на зразок; дати відповідь другу на лист, описати картину [8, с. 74].

Висновок до 2 розділу

Таким чином, існує безліч методів формування та розвитку письмових навичок, які використовуються під час вивчення іноземної мови.

Описані вище ігри і завдання допоможуть збагатити і цілеспрямовано конструювати уроки з формування письмової компетенції учнів і підвищити мотивацію вивчення іноземної мови. Навчання писемного мовлення на початковому етапі може бути захоплюючим і дуже ефективним процесом – все залежить від фантазії і бажання вчителя навчити якомога краще. Очевидний факт необхідності застосування ігрових прийомів на уроках іноземної мови. Можна стверджувати, що систематичне і планомірне використання ігрових прийомів на уроках англійської мови забезпечує тренування навичок письма.

Важливо відзначити, що вимога сучасності – це використання мультимедійного потенціалу новітніх технологій на уроках іноземних мов. Це дозволяє акцентувати увагу учнів на самостійній роботі та змінює та збагачує зміст уроку. Застосування мультимедійних засобів вимагає від школярів та вчителя комп'ютерної грамотності, сприяючи при цьому підвищенню інтересу до вивчення мови.

РОЗДІЛ 3. Застосування методів та технологій викладання англійської мови

3.1 Методи інтерактивного навчання іноземної мови

У наш час існує низка методів і технологій викладання англійської мови, включаючи як традиційні, так і передові. Вибір сучасних методів навчання обумовлений розумінням інноваційних технологій. Ефективність їх використання залежить від того, наскільки вони адаптовані до завдань, що можуть бути успішно вирішені за їхньою допомогою.

Оскільки учням необхідно здобувати вміння використовувати іноземну мову як засіб комунікації, висловлювати свої думки усно та письмово, утримувати бесіду, запропоновувати свої теми, висловлювати свої бажання, ділитись враженнями та обмінюватись поглядами, на уроках англійської мови ключовим є створення ситуацій, в яких як вчителі, так і учні є повноправними учасниками освітнього процесу. Основу навчання складає рівноправний діалог між викладачем та учнями [3, с. 28].

У сучасному освітньому середовищі приділяється значна увага використанню інтерактивних методів навчання, що об'єднують процеси навчання та спілкування, при цьому активність учнів переважає активність вчителя. О.І. Помешун та Л.В. Пироженко розробили умовну робочу класифікацію цих технологій за формами навчання, а саме за моделями, в яких реалізуються інтерактивні методи. Їх класифікація включає чотири групи, залежно від мети уроку та форм організації навчальної діяльності учнів:

Інтерактивні технології кооперативного навчання: Сприяють спільній роботі учнів у малих групах, де кожен член групи має визначену роль та відповідальність.

Інтерактивні технології колективно-групового навчання: Засновані на взаємодії та обміні ідеями всією групою учнів, покликані сприяти колективному розв'язанню завдань.

Технології ситуативного моделювання: Створюють ситуації, які імітують реальні життєві ситуації, щоб розвивати учнівські навички в прийнятті рішень та адаптації до різних ситуацій.

Технології опрацювання дискусійних питань: Акцентують увагу на обговоренні та аналізі різноманітних тем, сприяючи розвитку критичного мислення та здатності виражати свої думки.

Ці підходи дозволяють створити структуроване та взаємодіюче середовище для ефективного навчання та розвитку учнів.

1. Інтерактивні технології кооперативного навчання

Парна і групова робота є важливим елементом організації навчального процесу як на уроках засвоєння, так і на уроках застосування знань, умінь та навичок. Ці методи можуть бути використані різними способами, такими як негайне використання після викладання нового матеріалу, на початку уроку англійської мови замість опитування, на спеціальних уроках, присвячених застосуванню навчальних навичок, або в рамках повторювально-узагальнюючих уроків.

Одним з ефективних інтерактивних методів є робота в парах. Ця технологія особливо корисна на початкових етапах навчання учнів роботі у малих групах. Завдяки роботі в парах кожен учень отримує можливість говорити та висловлюватися, що часто буває важко в традиційних умовах. Цей підхід дає учням можливість обмінюватися ідеями, розвивати навички спілкування, вміння висловлювати свої думки, критичного мислення та вести дискусії.

Робота в парах також сприяє тому, що учні не можуть ухилитися від виконання завдань, і дозволяє швидко виконувати вправи, які за інших умов потребують більше часу. Цей метод підвищує активність та зацікавленість учнів у навчальному процесі, сприяючи їхньому загальному розвитку.

Ротаційні (змінювані) трійки є ще одним ефективним варіантом кооперативного навчання, схожим на роботу в парах. У цьому випадку учні

працюють у групі трьох осіб, активно аналізуючи та обговорюючи новий матеріал з метою його осмислення, закріплення та засвоєння.

Два–чотири – всі разом - це ще один варіант кооперативного навчання, який базується на партнерській роботі, але вже у більшій групі. Цей метод сприяє розвитку навичок спілкування в групі, умінь переконувати та вести дискусію.

Карусель є ефективним методом кооперативного навчання, який дозволяє всім учасникам одночасно взяти участь у великій кількості обговорень з різними партнерами. Це сприяє активній участі всіх учасників у дискусіях з різними точками зору [22, с. 8].

Робота в малих групах є важливим аспектом кооперативного навчання і використовується для вирішення складних проблем, які вимагають колективного розуміння. Вона застосовується тільки в тих випадках, коли завдання передбачає спільну, але не індивідуальну роботу. Опрацювання змісту та подання результатів групової роботи є важливими етапами цього методу.

Залежно від змісту та мети навчання можливі різні варіанти організації роботи груп.

1. “Діалог”. Суть його полягає в спільному пошуку групами згодженого рішення. Це знаходить своє відображення у кінцевому тексті, переліку ознак. Діалог виключає протистояння, критику позиції тієї чи іншої групи. Всю увагу зосереджено на сильних моментах у позиції інших.

2. “Синтез думок”. Дуже схожий за метою та початковою фазою на попередній варіант групової роботи. Але після об’єднання в групі і виконання завдання учні не роблять записів на дошці, а передають свій варіант іншим групам, які доповнюють його своїми думками, підкреслюють те, з чим не погоджуються.

3. “Спільний проект”. Має таку саму мету та об’єднання в групі, що й діалог. Але завдання, які отримують групи, різного змісту та висвітлюють проблему з різних боків.

4. “Пошук інформації”. Різновидом, прикладом роботи в малих групах є командний пошук інформації (зазвичай тієї, що доповнює раніше прочитану вчителем лекцію або матеріал попереднього уроку, домашнє 30 завдання), а потім відповіді на запитання. Використовується для того, щоб оживити сухий, іноді нецікавий матеріал.

5. “Коло ідей”. (Раунд робіт, кругова система). Метою —Кола ідей є вирішення гострих суперечливих питань, створення сплиску ідей та залучення всіх учнів до обговорення поставленого питання. Технологія застосовується, коли всі групи мають виконувати одне і те саме завдання, яке складається з декількох питань (позицій), які групи представляють по черзі.

Акваріум. Ще один варіант кооперативного навчання, що є формою діяльності учнів у малих групах, ефективний для розвитку навичок спілкування в малій групі, вдосконалення вміння дискутувати та аргументувати свою думку. Може бути запропонований тільки за умови, що учні вже мають добрі навички групової роботи [8, с. 136].

2. Технології колективно-групового навчання До цієї групи належать інтерактивні технології, що передбачають одночасну спільну (фронтальну) роботу всього класу. Обговорення проблеми в загальному колі. Це загальновідома технологія, яка застосовується, як правило, в комбінації з іншими. Її метою є прояснення певних положень, привертання уваги учнів до складних або проблемних питань учнів до складних або проблемних питань у навчальному матеріалі, мотивація пізнавальної діяльності, актуалізація опорних знань тощо.

“Мікрофон”: Ця технологія дозволяє кожному учневі швидко та по черзі висловлювати свої думки чи позицію, відповідаючи на запитання. Часто поєднується з незакінченими реченнями для більш глибокого вивчення теми та порівняння ідей.

“Мозковий штурм”: Ця інтерактивна технологія колективного обговорення сприяє виробленню різних ідей та розвитку творчості. Мета -

зібрати якнайбільше ідей щодо конкретної проблеми від усіх учнів протягом обмеженого часу.

“Навчаючи – учусь”:

Цей метод дозволяє учням брати участь у передачі своїх знань однокласникам, що сприяє активізації навчання та підвищенню інтересу до предмета.

“Ажурна пилка”:

Використовується для створення ситуації, де учні працюють разом для засвоєння великої кількості інформації за короткий проміжок часу. Замінює лекції та заохочує взаємопоміч та взаємодопомогу між учнями. Цей метод може бути особливо ефективним для передачі основної інформації перед проведенням основного уроку.

Аналіз ситуації:

На уроках іноземної мови використовується технологію, в якій учні засвоюють зміст понять, аналізуючи різноманітні ситуації. Цей підхід може включати індивідуальний аналіз, парну або групову роботу, а також обговорення в загальному колі. Такий аналіз навчає учнів ставити запитання, відрізнити факти від думок, виявляти важливі та другорядні обставини, аналізувати та приймати рішення.

Вирішення проблем:

Технологія вирішення проблем спрямована на навчання учнів самостійно вирішувати та приймати колективні рішення. Учні навчаються розвивати навички аналізу, критичного мислення та співпраці, щоб знайти оптимальні рішення проблем [23, с. 192].

Дерево рішень:

Ця технологія вирішення проблем використовує "дерево рішень", щоб допомогти учням краще розуміти та аналізувати механізми прийняття складних рішень. Учні використовують структуроване дерево, щоб крок за кроком розглядати альтернативи та вирішувати проблему, що сприяє систематичному та обґрунтованому підходу до вирішення завдань.

3. Технології ситуативного моделювання

Модель навчання у грі – це організація навчального процесу, в якій використовується елемент гри для досягнення навчальних цілей. Гра в навчанні завжди викликає протиріччя, оскільки навчання спрямоване на досягнення конкретних цілей, тоді як гра має невизначений результат, що створює інтригу.

У використанні гри в навчанні велике значення має педагогічна мета, яка підпорядковує гру конкретним навчальним завданням.

Ігрова модель навчання має на меті реалізувати комплекс цілей, таких як контроль над виведенням емоцій, надання можливості самовизначення для дитини, стимулювання розвитку творчої уяви, розвиток навичок співробітництва та висловлювання своїх думок.

В ігровій моделі учні опиняються в інших умовах, де вони мають максимальну свободу інтелектуальної діяльності, обмежену лише правилами гри. Учні обирають свої ролі, створюють проблемні ситуації та шукають їх розв'язання, беручи на себе відповідальність за обрані рішення.

В ігровій моделі вчитель може виступати в різних ролях, таких як інструктор, суддя, тренер, головуєчий чи ведучий. Існує багато видів ігор, але моделюючі гри є одними з найпоширеніших. Стимуляційні імітаційні ігри сприяють розвитку уяви та критичного мислення, а стимуляційні ігри дозволяють учням глибше зануритися в проблему та розуміти її зсередини.

Спрощене судове слухання. Технологія спрощеного суду дає можливість учням отримати спрощене уявлення про процедуру прийняття 33 судового рішення, взяти участь у вправі, пов'язаній з аналізом, критичним мисленням, прийняттям рішень. Громадське слухання. Мета застосування технології: моделювання суспільного слухання за допомогою імітаційної гри дозволяє учням зрозуміти мету і порядок слухань, а також ролі й обов'язки членів державних органів, комітетів, комісій. Крім цього, учні одержують практичний досвід у визначенні і поясненні ідей, інтересів і цінностей, пов'язаних із предметом слухання.

Розігрування ситуацій за ролями. (—Рольова гра, —прогривання сценки)). Мета рольової гри – визначити ставлення конкретної життєвої ситуації, набути досвіду шляхом гри, допомогти навчитися через досвід.

4. Технології опрацювання дискусійних питань

Впровадження інтерактивних технологій навчання на уроках англійської мови не лише підвищує мотивацію учнів, але й створює сприятливу атмосферу

для співпраці та порозуміння в класі. Це дозволяє вчителю і учням взаємодіяти в більш активний та залучений спосіб. Розглянемо детальніше кілька інтерактивних методів та їхніх переваг:

Дискусії: Важливий засіб для розвитку критичного мислення учнів. Дискусії стимулюють обмін думками, розвивають аргументацію та допомагають учням визначити власні позиції.

Метод ПРЕС: Навчає учнів чітко та ефективно висловлювати свої думки, аргументувати їх та переконувати інших. Цей метод сприяє розвитку комунікаційних навичок.

Дебати: Вимагають глибокої підготовки та публічного захисту позицій, що розвиває учнівську впевненість, аргументацію та вміння ефективно виступати.

Зміни позицію: Сприяє розширенню кругозору учнів, адже вони навчаються розглядати питання з різних точок зору та розвивають навички активного слухання.

Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу: Сприяє розвитку публічних виступів та формуванню громадянської активності.

Неперервна школа думок: Спрямована на розвиток навичок прийняття рішень та вдосконалення вміння аргументувати свою позицію [23, с. 199].

Використання таких інтерактивних методів сприяє створенню динамічного навчального середовища, де кожен учень має можливість виразити свої думки, співпрацювати з іншими та активно взаємодіяти з викладачем. Такий підхід може не лише підвищити якість навчання, але й зробити процес вивчення іноземної мови цікавим та захоплюючим для учнів.

3.2 Комплекс вправ для вивчення граматичних конструкцій в англійській мові

Ключовим аспектом вивчення іноземних мов є не лише засвоєння основ граматики та лексики, а й систематичне їхнє повторення для закріплення та подальшого вдосконалення вмінь учнів. З метою оптимізації процесу навчання та забезпечення ефективного розвитку мовних навичок, виникає необхідність у створенні комплексу граматичних вправ, який одночасно включатиме завдання для повторення вивченого матеріалу та вивчення нових граматичних конструкцій.

Потреба у ретельному плануванні та створенні такого комплексу вправ є актуальною, оскільки відповідальний підхід до вивчення граматики визначає успіх у розвитку комунікативних навичок учнів. Наша робота присвячена розробці та аналізу завдань з англійської мови, спрямованих на вдосконалення якості вивчення граматики та розширення лінгвістичного арсеналу учнів.

Запропонований нами комплекс вправ для учнів 6 класу включає завдання для систематизації та закріплення раніше вивчених тем, а також вправи, спрямовані на оволодіння новим граматичним матеріалом. Однакова вагомість обох аспектів навчання покликана не лише утримати інтерес учнів до процесу вивчення, але й забезпечити стабільний прогрес у розвитку мовленнєвих навичок [26, с. 80].

Вправа 1. **Complete sentences with am, is, are.**

1. Mark _____ a student.
2. Susan _____ an American student.
3. My pet dog _____ dark brown.
4. My friend and I _____ tall and thin.
5. Those monkeys _____ on the trees.
6. This bike _____ pink.
7. My parents _____ Brazilian.
8. My aunt _____ a doctor.
9. I _____ a Portuguese teacher.

10. You _____ my favourite actress.

11. Dogs _____ clever.

2. Write these sentences in the negative.

1. Carl _____ my friend.

2. Marge _____ fat.

3. My ball _____ pink.

4. My grandparents _____ very old.

5. These pencils _____ new.

6. I _____ a king.

7. Cats _____ wild animals.

8. You _____ a man. You're a boy.

9. Bears _____ orange.

10. My books _____ red.

11. My sister and I _____ at home.

Put the verbs in the appropriate tense - **Present Simple**

1. I _____ at school now (be).

2. These children _____ in the yard (be).

3. My sister _____ playing tennis (play).

4. A daughter _____ at the university (study).

5. The pupils of our school _____ part in this competition (take).

6. He _____ me a book (give).

7. His brother often _____ a lot of magazines (carry).

8. I _____ watching TV every evening (like).

9. They always _____ TV in the morning (watch).

10. She usually _____ a coat and mittens in winter (dress).

11. We _____ schoolchildren (be).

12. They usually _____ five or six lessons every day (have).

13. Tommy _____ a lot of relatives (have).

14. He often _____ to school on foot (go).

15. I always _____ my home task in the evening (do).

16. Their son _____ his home task (do).

The sentences on the right follow those on the left. Which sentences goes with which?

1 Please don't make so much noise. 2 I need to eat something soon. 3 I don't have anywhere to live right now. 4 We need to leave soon. 5 They don't need their car any more. 6 Things are not so good at work. 7 It isn't true what they said. 8 We're going to get wet.	a It's getting late. b They're lying. c It's starting to rain. d They're trying to sell it. e I'm getting hungry. f I'm trying to work. g I'm looking for an apartment. h The company is losing money.

Make the following sentences plural.

1. She plays tennis every Saturday.
2. My sister often learns poems for her English.
3. This boy studies at the university.
4. I am at school now.
5. A daughter reads the book in her room.
6. A pupil writes a letter.
7. A child always cries in the morning.
8. A tooth is white.
9. A woman dresses a blue shirt.
10. A book is very interesting.
11. The phone rings very loud.
12. I sing a song.

Choose the appropriate tense Past Continuous or Past Simple?

1. The Browns (play) a board game when the telephone(ring).

2. The boys (make) a present for their father when he (come) home.
3. Mr. Starry (drive) a car when he (hear) the news about an accident on the road.
4. They (watch) a film when the lights (go off).
5. Ala and Tina (choose) clothes for their babies when the shop assistant (come).
6. They (make) a snowman when it (start) to snow.
7. The men (fish) when they (see) a Loch Ness monster.
8. The children (ride) the bikes in the park yesterday afternoon.
9. The Smiths (shop) when they (meet) their neighbours.
10. I (enter) the room when my boss (talk) to the director.

Create negative sentences in the present simple tense

I, we, you, they – do not, don't

He, she, it – does not, doesn't

Example, I don't go to school. / He does not play computer games.

1. They _____ to me today (come).
2. Jane _____ ice cream (like).
3. I _____ apples (eat).
4. My relatives _____ in Kyiv (live).
5. His aunt _____ her own house (have).
6. Their children _____ in the room (play).
7. She _____ a poem for tomorrow (learn).
8. Mum and dad _____ the books (read).

9. I _____ to swim in the sea (like).
10. He _____ to school on foot (go).
11. A pupil _____ the questions (answer).
12. Geese _____ corn (eat).

Make interrogative sentences in the present simple tense

Do / does is placed at the beginning of the sentence according to the person.

1. _____ I understand English?
2. _____ Sue read the book in the morning?
3. _____ my parents drink milk?
4. _____ my friend play computer games?
5. _____ your mum cook?
6. _____ Sam and Tom write letters to their pen – friends?
7. Where _____ he live?
8. _____ she open the door?
9. What _____ they do today?
10. Why _____ you go there?
11. _____ we eat fruit?
12. Why _____ she listen to music?

WH-QUESTIONS

What? Where? When?

1. Complete the questions with the question words.

- 1) _____ games do you like to play?
- 2) _____ is my pencil?
- 3) _____ do you wake up?
- 4) _____ do you walk in the evening?
- 5) _____ is her name?
- 6) _____ time is it?
- 7) _____ books does he like to read?

2. Make up questions.

- 1) do/where/go/you/every day?

2) they/ play/hockey/do/when?

3) do/like/you/animal/what?

4) come home/you/do/when?

5) where/live/does/she?

Conjunctions “either...or” and “neither...nor”.

1. Fill in the blanks with “either...or” or “neither...nor”.

1. David wants to be _____ a doctor _____ a lawyer, when he grows up.

2. _____ Eugene _____ his brother was present at Jason’s birthday party.

3. The farmer could _____ read _____ write.

4. _____ Mr. Philip _____ Mr. Samuel will have to attend the meeting.

5. Sharon likes _____ the blue _____ the red dress. She prefers the pink shirt.

6. We can _____ go to the beach _____ to the cinema.

7. _____ Mr. Bill _____ Mr. Josh owns a car. Each of them owns a motorcycle.

8. My uncle can _____ sing _____ dance, but he draws very well.

9. They can have _____ tea _____ coffee to go with their cake.

10. Mrs. Sarah _____ smokes _____ drinks.

Answer Key

1. Either... or

2. Neither...nor

3. Neither...nor
4. Either... or
5. Neither...nor
6. Either... or
7. Neither...nor
8. Neither...nor
9. Either... or
10. Neither...nor [19]

Заповніть пропуски.

1. Yesterday he (to wash) _____ his face at a quarter past seven.
2. I (to work) _____ at school 3 years ago.
3. We (to study) _____ at university in 1998.
4. My mother (not to like) _____ milk in her childhood.
5. Our children (to play) _____ football last year
6. You (to like) your school? _____
7. You (to work) at the hospital last week? _____
8. We (not to rest) _____ yesterday
9. My friend (to live) _____ in America 2 years ago.
10. You (to live) in this house last year? _____
11. Where you (to study)? _____
12. Your mother (to cook) supper yesterday? _____
13. I (not to cook) _____ my breakfast.
14. You (to prepare) your homework? _____
- 15.I (to help) _____ my Granny at the garden.

Висновок до 3 розділу

Використання різноманітних вправ для вивчення граматики англійської мови в середній школі є не лише ефективним методом, але й цікавим підходом до навчання. Зазначена стратегія сприяє активній участі учнів у навчальному процесі та сприяє засвоєнню граматичних правил та структур шляхом практичного застосування.

Варіативність вправ дозволяє вчителям адаптувати методи навчання до конкретних потреб та рівня вивчення учнів. Важливою перевагою є використання ігрових елементів та комунікативних завдань, що сприяє створенню стимулюючого навчального середовища.

Такий підхід сприяє підвищенню мотивації учнів, розвитку навичок спілкування та формуванню навичок самостійної роботи. Використання інтерактивних методів також сприяє залученню учнів до уроків та сприяє ефективному засвоєнню граматичних аспектів мови.

Отже, впровадження різноманітних вправ у процес вивчення граматики англійської мови в середній школі є перспективним напрямком, який може покращити якість навчання та робити уроки більш захоплюючими та результативними для учнів.

ВИСНОВКИ

У рамках дослідження було здійснено аналіз сучасних підручників для вивчення англійської мови в 5-6 класах, зосереджуючись на граматичному аспекті та його впливі на розвиток навичок письма учнів. Дана тема виявилася вельми актуальною, оскільки вимагає уваги до покращення методик викладання, спрямованих на розвиток писемної мови в учнівському середовищі.

Науковий аналіз літературних джерел підтверджує, що врахування граматичних аспектів є ключовим для формування ефективної мовленнєвої компетенції. Отже, граматичні правила та конструкції визначають високий рівень мовленнєвого виразу та якісне володіння англійською мовою.

Результати порівняльного аналізу підручників свідчать про переваги матеріалів британських видавництв, які виявилися більш інноваційними та спрямованими на розвиток навичок учнів, зокрема використання граматичних конструкцій у письмі. Підручники британських видавництв не лише висвітлюють традиційні граматичні теми, але й враховують актуальні сучасні вимоги та тенденції.

Також ми проаналізували необхідність впровадження інноваційних підходів вивчення іноземної мови, відмітили позитивний вплив нововведень на зацікавленість дітей до вивчення англійської мови.

Отже, дослідження підтверджує необхідність подальшого удосконалення методик розвитку письма на уроках англійської мови в 5-6 класах, зокрема шляхом впровадження передового досвіду британських підручників, що сприятиме покращенню якості вивчення мови та розвитку навичок учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф.С. Вступ до лінгвістичної генології навчальний посіб. / Ф.С. Бацевич. К. : Видавничий центр “Академія”, 2006. – 248 с.
2. Варзацька Л. Навчання учнів початкової школи техніки читання англійською мовою з використанням скоромовок. Л. Варзацька. Іноземні мови. 2016. № 5. С. 3-5.
3. Вишневський О.І. Методика навчання іноземних мов: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2011. 206 с.
4. Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посіб./ Н.П. Волкова. К.: Академвидав, 2007. – 616 с.
5. Гапонова С. В. Планування граматичного етапу уроку іноземної мови // Іноземні мови. 1997. – №3. – С.6-10.
6. Гончар І.А. аудіювання іншомовного тексту як об'єкт лінгвістики і методики // журнал з. – Петербурзького університету. Сирота. 9. - 2011. - Вип. 4. - С. 118-120.
7. Гуманкова О.С. Диференційований підхід у навчанні на уроках іноземної мови в початковій школі. - Харків: Видавнича група «Основа», 2009. - 138 с.
8. Гунько С. Новий підхід до вивчення англійської мови на початковому етапі / С. Гунько // Початкова школа. – 2011. – № 8. – С. 32-34.
9. Державний стандарт базової і повної середньої освіти (іноземні мови). Іноземні мови. №1. 2004. С. 3-7.
10. Євчук О. Доценко І. Бліц-контроль на уроках англійської мови. 4 клас. Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. 64 с.
11. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва ; [пер. з англ. О.М. Шерстюк]. К. : Ленвіт, 2003. 273 с.
12. Іноземні мови: 1-11 класи: методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2016/2017 н.р. з коментарем провідних фахівців. К. : Ранок, 2016. 96 с.

13. Ісаєва О.С. Англійська мова для студентів-медиків : підручник / О.С. Ісаєва, Л.Я. Аврахова, І.А. Прокоп, М.Ю. Шумило, Н.В. Кучумова, Л.О. Червінська, В.Я. Рахлецька, Г.Я. Павлишин, І.Ф. Цебрук, Н.Р. Венгринович, Н.В. Косило, О.В. Голік, Л.В. Лимар, Г.К. Волкова, А.В. Неруш, О.В. Гордієнко, І.В. Корнейко. Львів, 2013. 546 с.
14. Ісаєва О.С. Англійська мова для студентів-стоматологів : підручник / О.С. Ісаєва, Н.В. Кучумова, М.Ю. Шумило. – Львів : Кварт, – 2008. – 421 с
15. Калімуліна Ігри в навчанні письма на уроках англійської мови. // ИЯШ. – 2003. № 3. - 112 с.
16. Калініна Л.В. Використання ігрових технологій у навчанні вимови англійських звуків та їх комбінацій. // Іноземні мови в школах України. 2018. № 5. С. 19-22.
17. Карп 'юк О.Д. English 3. Англійська мова: Зошит з англійської мови для 3 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – Тернопіль: Лібра Терра, 2006. – 88 с.
18. Карп 'юк О.Д. Англійська мова: Підручник з англійської мови для 2-го класу загальноосвітніх навчальних закладів. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Тернопіль: Лібра Терра, 2008. – 136 с
19. Карп 'юк О.Д. Англійська мова: Роб. зошит до підруч. з англ. мови для 4 кл. загальноосвіт. навч. закладів. – К.: Навч. книга, 2005. – 79 с.
20. Ковтун О.В. Методика викладання іноземних мов і перекладу у вищій школі. Практикум / О. В. Ковтун, А. Г. Гудманян. – К. : НАУ, 2015. 80 с.
21. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко В.Л. К.: Знання, 2008. 447 с.
22. Майер Н. В., Устименко О. М. Практикум з методики використання сучасних засобів, методів і технологій навчання іноземних мов і культур : навч.-метод. посіб. для самостійної роботи студентів магістратури. Київ : Ліра-К, 2018. 19 с
23. Методика навчання іноземних мов у загальних навчальних закладах. К.: Академія, 2010. С. 190-213.

24. Методика навчання іноземних мов у початковій школі: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Котенко, А. В. Соломаха [та ін.]. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 356 с.
25. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: Підручник/ Панова Л.С., Андрійко І.Ф., Тезікова С.В. та ін.. - К.: Видавничий центр «Академія», 2010. - 328 с.
26. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2002. С. 72 – 92.
27. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник /кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 1999. 320 с.
28. Мисечко О.Є. Методика навчання англійської мови у середній школі: навчальний посібник-практикум для студентів. - Житомир: Полісся, 2002. - 256 с.
29. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / С.Ю. Ніколаєва, О.Б. Бігич, Н.О. Бражник та ін. – [Вид. 2-ге, випр. і переробл.]. К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
30. Ніколаєва С.Ю. Зміст навчання іноземних мов культур у середніх навчальних закладах / С.Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – №3. – 2010. – с.3-10.
31. Потапова Н.М. Розвиток творчої активності учнів молодших класів при навчанні іноземним мовам / Н.М. Потапова // Іноземні мови в школі. 2011. № 7. С. 7-8.
32. Практикум з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах (на матеріалі англійської мови): Посібник для студентів/Кол. авторів під керівництвом С. Ю. Ніколаєвої і Г. С. Бадаянц. – К.: Ленвіт, 2001. – С. 25–26; С.58-64.
33. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів Англійська мова 2-12 класи. – К.: "Шкільний світ", 2001. – С.43.
34. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Іноземні мови 2-12 класи. – К.: Перун, 2005. – 120 с.

35. Програми для загальноосвітніх шкіл. Іноземні мови 5-11 класи. – К.: Перун, 1996. – 31с.
36. Програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов 2-12 класи. - К.: Ірпінь, 2005. - 208 с.
37. Прокоп І.А. Англійська мова за професійним спрямуванням : Медицина : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. IV рівня акредитації / І.А. Прокоп, В.Я. Рахлецька, Г.Я. Павлишин ; Терноп. держ. мед. ун-т ім. І.Я. Горбачевського. Т. : ТДМУ : Укрмедкнига, 2010. 576 с
38. Прокопчук М.М. Особливості етапі формування мовних компетентностей в учнів 5 класу (англійська мова після німецької) / М.М. Прокопчук // Іноземні мови. – 2014. – №2. – С. 15–20.
39. Редько В.Г. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів початкової школи [монографія] / В.Г. Редько. К.: Генеза, 2006.136 с.
40. Рольові ігри на уроках іноземної мови як ефективний засіб гуманізації навчально-виховного процесу на початковому етапі // Рідна школа. - №3
41. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти : підруч. для вищ. навч. закл. / О.Я. Савченко. – 2-ге вид. – К.: Грамота, 2013. 504 с.
42. Скворчевська О.В. Теорія ігрової діяльності // Англійська мова в початковій школі. - 2011. - №2 (39). - с. 2.
43. Скляренко Н. К. Методична розробка з навчання видо-часової форми Present Perfect Continuous // Іноземні мови. – 2000. – №2. – С.48-50.
44. Скляренко Н. К., Ніщецька О. М. Особливості навчання граматичного матеріалу на середньому ступені у підручнику “English Through Communication” // Іноземні мови. – 1997. – №1. – С.31-34.
45. Удод Т. Г. Формування іншомовних орфографічних навичок молодших школярів: тенденції та інновації [Електроний ресурс] / Т. Г. Удод // Вісник психології і педагогіки. 2013. – №11.

46. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності : підручник / Л. М. Черноватий. – Вінниця : Нова Книга, 2013. 376 с.
47. Шастова І.В. Зміст компетенції в техніці читання на початковому ступені навчання (школа з поглибленим вивченням англійської мови) / І.В. Шастова // Вісник КНЛУ: Серія Педагогіка та психологія. К.: Вид. центр КНЛУ, 2012. – Вип. 22. – С. 180-193.
48. Baker, A. *Introducing English Pronunciation. A Teacher's Guide to "Tree or Three?" and "Ship or Sheep?"*. – CUP, 1992.
49. Batstone R. *Grammar*. – Oxford Univ. Press, 1995. – 148
50. Klapper, J. *Reading in foreign language: theoretical issues* // *Language learning journal*. – 1992. – №5. – P. 27–30.
51. *New Round-Up 2 Student's Book. Special Edition*. Evans Virginia. 2017. – 160 page.

ДОДАТКИ

Додаток А

Структура проведення уроку іноземної мови

Підтема: Історія моєї родини.

Мета: Повторити й активізувати лексику теми.

Ознайомити з новими лексичними одиницями.

Повторити й активізувати граматичний матеріал: ступені порівняння прикметників.

Розвивати вміння монологічного й діалогічного мовлення.

Продовжувати формувати навички аудіювання. Виховувати інтерес до історії своєї родини.

Обладнання: Підручник, робочий зошит, картки для самостійної роботи та роботи в групах.

ХІД УРОКУ I. ПІДГОТОВКА ДО СПРИЙНЯТТЯ ІНШОМОВНОГО МОВЛЕННЯ

Greeting 1. Привітання.

T: Hello! How are you today? Ps: We are very well, thank you! Aim

2. Повідомлення теми та мети уроку.

T: Today we'll go on discussing family matters, and we'll particularly speak about what it is like to be the oldest/youngest child in the family. Besides, you'll practise using different types of adjectives to compare people/events/things.

Warming up

3. Уведення в іншомовну атмосферу. Бесіда в режимі T∇P1∇P2∇P3.

T: How many people are there in your family? Are you the youngest person?

Who is the oldest among your relatives? What can you say about him/her?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА УРОКУ

Listening Comprehension

1. Аудіювання.

1) Подання тексту для аудіювання. Учитель читає текст. Учні слухають, а потім заповнюють пропуски на картках (НО1).

Amy: «Being the eldest brother or sister in your family can be pretty difficult — I know, because I'm the eldest. I have a brother who's three years younger than me, and a sister who is seven years younger than me. And sometimes, I kind of wish I was the youngest. Your parents blame you for everything, simply because you're the eldest. Being the eldest can be really great — you can boss them around — but it also comes with a lot of responsibility».

MY FAMILY AND FRIENDS HO1 : Listen to Amy talking about how it is to be the eldest sister. Then complete the text on your cards. Amy: «Being the brother or sister in your family can be pretty difficult — I know, because I'm the eldest. I have a brother who's three years than me, and a sister who is seven years younger than me. And sometimes, I kind of wish I was the . Your blame you for everything, simply because you're the eldest. Being the eldest can be really — you can boss them around — but it also comes with a lot of responsibility».

2) Бесіда в режимі T∇P1∇P2∇P3.

T: What do you think of Amy's opinion about being the eldest child in the family? Do you agree? Why (not)? Have you ever dreamt about being the eldest/youngest? Why? Grammar Revision

2. Повторення граматичного матеріалу.

1) Учні читають приклади, подані у розділі «Grammar Lab», і виконують завдання вправи.

2) Граматична гра. Учні працюють у групах по троє. Кожна з них отримує картку (HO2) з прикметником у звичайному ступені порівняння. Один з учнів групи утворює речення з цим прикметником, другий — з його вищим ступенем порівняння, а третій — з найвищим ступенем. Потім кожна група зачитує свої речення. Кожне правильно складене речення приносить один бал. Перемагає група, яка отримає найбільшу кількість балів. HO2 :

YOUNG OLD FUNNY KIND

ТЕМА: МОЯ СІМ'Я ТА ДРУЗИ

STRONG CLEVER NOISY LAZY

3) Робота з картками. Учні по черзі беруть картки (НОЗ) із запитаннями та відповідають на них.

НОЗ : Who is the smartest student in your class? Who is the kindest person you know? Who is a more active person than you? Who is the eldest person in your family? Who is the most hard-working student in your class? Which of your friends is the most cheerful? Continue the sentence: I'm the in my family. Do you know anyone who has a twin brother or sister? What can you do better than the other members of your family? Who is the noisiest person you know? Who is a more hard-working person than you? Continue the sentence: I'm the in my class.

Speaking 3. Розвиток умінь мовлення. Учні доповнюють діалог, потім читають його в парах за ролями.

Check on Homework 4. Перевірка домашнього завдання. Учні в парах читають доповнений діалог, потім по черзі читають речення про родину Сінді та інсценують подібні діалоги, що стосуються їхніх сімей.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА УРОКУ

Homework 1. Домашнє завдання, ви конання письмових вправисьмово.

Підведення підсумків уроку.

T: What topic did we discuss at the lesson today? What grammar have we revised? What games did we play?

**ALFRED NOBEL UNIVERSITY
EUROPEAN AND ORIENTAL LANGUAGES AND TRANSLATION
DEPARTMENT**

Igor ISAEV

**DEVELOPMENT OF WRITING
IN ENGLISH LESSONS IN THE 5TH-6TH GRADE
OF SECONDARY SCHOOL (GRAMMATICAL ASPECT)**

Abstract of Master's Thesis

Scientific supervision by Associate Professor Y.V. Galkina

Dnipro

2023

Key words: grammatical competence, teaching method, innovative technologies, speech development, vocabulary, grammatical constructions, teaching materials.

The purpose of the study is to determine the ways of optimizing grammar teaching in English language lessons in order to improve students' written language competence.

The object of the study is the process of learning English by pupils of grades 5-6 of secondary schools.

The subject of the study is the development of writing in English lessons in the context of the grammatical aspect for pupils of these grades.

Teaching foreign languages requires teachers to take a creative and individualized approach to each student, as each student has his or her own needs and level of knowledge. Teachers need to take these differences into account and use a variety of teaching methods to ensure optimal learning.

Modern methods of teaching foreign languages, special methodologies and innovative technologies can be useful, but they must be selected and used with understanding. The teacher must be flexible and creative, able to adapt his or her approach to the needs of his or her students. Pedagogy truly combines science and art, and teachers are important both as specialists who know how to teach and as creators who develop an individual approach to each student.

Written language plays an important role in the life of a modern person. Mastering written language means learning to express your thoughts accurately in different genres, types and styles of speech. Correct and expanded vocabulary plays an important role in the development of children's speech skills.

Learning a foreign language involves mastering various types of speech activities, including listening, speaking, reading and writing. In secondary school curricula, writing is not seen as the main goal of learning, but as a means of teaching aimed at developing oral and reading skills, as well as mastering language material.

Textbooks of the new generation of schools with in-depth study of English include special exercises for learning spelling, including rewriting, grouping, rewriting with emphasis on certain elements, inserting missing letters or words. Systematic dictation is also recommended.

Grammatical competence includes the ability to correctly construct phrases and sentences, use and coordinate tenses correctly, as well as knowledge of the parts of speech and how to construct different types of sentences.

In developing students' grammatical competence, it is important that they know how to perform language exercises, including conditional and true-speaking tasks, focus on the principles of acquiring theoretical knowledge and use methods to develop their cognitive abilities. It is also important to be able to apply this knowledge in practice.

Particular attention is paid to conditional and true-speaking exercises, as they help to develop both receptive and productive skills in speech.

In order to better develop secondary school students' grammatical skills, certain pedagogical conditions must be met in a complex: subjective intrapersonal and objective external conditions. Positive motivation to learn English has a great influence on the development of knowledge, skills and abilities.

Visuals should be used to help you memorize grammar or vocabulary material more firmly. It plays an important role in the process of learning a foreign language and serves as an accompanying component of the process of learning and understanding. In addition, the presence of visuals in the classroom helps to penetrate the topic more deeply, stimulates students' thinking, and creates conditions for creative activity.

The active grammar minimum includes the knowledge and ability to use various grammatical structures in formulating one's own thoughts and statements. It is the basis for writing and speaking, allowing a person to express their ideas effectively.

Passive grammatical minimum includes the ability to recognize and understand grammatical structures when they are used by others in spoken or written language.

This is important for perceiving the speech context and effectively understanding communication.

The school textbook plays a key role as the main tool for knowledge transfer. In the context of educational reform, there is a need to modernize textbooks, and teachers are demanding access to teaching and learning packages that include audio and video materials.

The educational material presented in the textbooks is systematically structured, logically presented and easy to understand, especially after teacher explanations. The texts are written in plain language, which facilitates effective comprehension by children.

Teaching and learning packages from British publishers include a textbook, a student workbook, a teacher's guide and audio cassettes. The emphasis on British pronunciation is considered to be the standard of English, so the audio materials include recordings with native speakers.

Developing writing skills in a foreign language class is important and requires consideration of limited time. The first thing to consider is the regular inclusion of writing exercises during each lesson, even with limited time. Secondly, it is important to remember that game activities have a great impact on students' motivation and contribute to the strength of memorization.

It is important to note that the requirement of our time is to use the multimedia potential of the latest technologies in foreign language lessons. This allows you to focus students' attention on independent work and changes and enriches the content of the lesson. The use of multimedia tools requires computer literacy from students and teachers, while promoting interest in language learning.

The findings of the study can be used by primary school English teachers to develop and implement effective strategies for developing writing with an emphasis on the grammatical aspect, contributing to the improvement of students' learning efficiency.